

DISTANT TARGETS

Praktisch Forum Voor De Deep Sky Waarnemer

Herfst 2001

driemaandelijks tijdschrift

23

**M17, C5 @ f/11.3, 1200 s (4x300s), ST8 with H-alpha Pass filter (Lumicon)
ITV Vogelsberg, 25.05.2001, 0.34-0.49 UT, Josch Hambsch ©**

**Waarnemen met een 6mm ! Oculair
NGC 80 group Object van het seizoen
Telescooptreffen te Vogelsberg Visual confrontations**

Redactie oktober

Op het moment dat ik hieraan begin is het buiten weer beginnen regenen. September heeft op gebied van astronomie niet echt veel goede nachten geleverd. Er zijn tussen de buien wel eens zeer mooie opklaringen geweest, maar die vielen dan op zo'n onmogelijke uren dat ik er weinig kunnen van genieten heb. Het beste dat ik gezien heb waren Jupiter en Saturnus, stralend, hoog in de o n t l u i k e n d e ochtendschemering. Laten we hopen dat oktober nog een aantal vrij zachte heldere nachten levert zodat we onze herfst- en winterwaarnemingen een beetje op peil kunnen brengen en Josch Hambsch kunnen overstelpen met de objecten die hij graag in het volgende nummer wil laten verschijnen. Als je de volgende pagina even overloopt zal je zien dat zijn naam wel een paar keer verschijnt. En dan heb je het aantal artikels van hem en René Rijken nog niet gezien dat ik steeds maar weer vooruit schuif naar een volgend nummer of seizoen om te beletten dat DT exclusief door hen ingenomen wordt.

Dank zij de vernieuwde aanpak van "object van het seizoen" en een mooi uitgebreide "visual confrontations" staat DT voller dan ooit met waarnemingen door meer

en meer verschillende mensen.

Degenen die nieuwsgierig uitkeken naar het tweede deel van "de geschiedenis van de deepsky" moeten nog even geduld oefenen. Het zal verschijnen in ons volgend nummer.

Ook "Spiders on the web" verhuisd naar december wegens net buiten de deadline.

Dat betekend dan ook dat we verassend genoeg al heel wat materiaal klaar hebben liggen voor volgend nummer. Wat natuurlijk niet betekend dat jullie niets moeten insturen, het is voor de r e d a c t i e a l t i j d gemakkelijker te werken met overschot dan te moeten harken om alles gevuld te krijgen. Zoals jullie ook al wel zullen gemerkt hebben, zit er geen ledenlijst meer op de achterkant. Als we voldoende materiaal binnenkrijgen komt er alleen op het eerste nummer van het jaar een complete ledenlijst en worden daarna de nieuwe leden apart vernoemd zoals dat ook in "Heelal" het geval is.

Ik hoop dat jullie weer genieten van dit nummer tijdens de regenachtige avonden en jullie kijkers buitenhalen om de laatste zomersterrenbeelden mee te pikken .

De redactie

DISTANT TARGETS

Practisch Forum Voor De Deep Sky Waarnemer

Jaargang 6, nr 23 (Herfst 2001)

Inhoudstafel

- 2 **Redactioneel**
- 3 **Inhoud**
- 4 **Lezersbrief**
 Lennart Van Praet
- 5 **Waarnemen met een 6mm binoculair**
 Josch Hambsch
- 6 **NGC 80 group reviseted**
 Lennart Van Praet
- 10 **Object van het seizoen**
 Josch Hambsch
- 16 **Telescooptreffen in Vogelsberg**
 Josch Hambsch
- 21 **Visual Confrontations**
 Kurt Christiaens

Lezersbrief

Beste DT-lezers,

Graag deed ik een oproep aan de actieve waarnemers onder jullie. Het betreft een aantal objecten die ik eind juli vanuit de Provence waarnam.

Primo : NGC6487, een stelsel in Hercules van m11.9 met een SB van 13.0. Ondanks 2 pogingen om dit galaxy te verslinden, kon ik mezelf er niet van overtuigen dat ik het daadwerkelijk zag in mijn Elf bij 90x...

Toch is de zichtbaarheid niet mijn grootste zorg ; in eerste instantie vind ik me vooral op in de door Megastar aangegeven stermagnitudes... Volgens het programma zou er 1.9' ten ZW van NGC6487 een m12.4-ster moeten staan, die ik echter niet zag. 11' ten NNW dan staat er volgens Megastar een sterretje van m12.9 ; die laatste was echter zonder problemen zichtbaar bij dezelfde vergroting (90x).

Wie heeft dit stelsel wel al op zijn palmares staan en kan de

nevel rond mijn resultaten doen optrekken ? Zelf probeer ik het in ieder geval opnieuw zodra de omstandigheden dat toelaten !

Secundo : ditmaal een stelsel in Aquila van m11.1, NGC6814 genaamd. Een object van die magnitude zou niet al te veel problemen mogen opleveren, althans dat dacht ik !

Ik was wel 100% zeker over de zichtbaarheid van dit object, maar toch blijft het me verbazen dat het zo moeilijk was. « Op de rand van het zichtbare » is nu ook weer wat té extreem, maar toch was ik maar wat ontgoocheld door het kleine, ronde en bovenal zwakke vlekje dat na eventjes turen door de hemelachtergrond priemde...

Wie deed een observatie van dit object – liefst met een ietwat gelijkaardige kijker, en doet zijn/haar indrukken ervan uit de doeken ?

Het laatste en misschien ook wel het vreemdste euvel : NGC7184. In Aquarius gelegen, krijgt deze edge-on over het algemeen een m10.8 mee. Bij

45x leek dit stelsel me echter heel vaag en zwak ; duidelijk langgerekt, maar geen verdere details...

Aquarius komt de maanden nog betrekkelijk hoog boven de horizon ; gun die kijkers dus wat frisse lucht en een uitdagend stelsel op declinatie -20° !

Nog leuke projectjes : NGC6030 in Hercules (m12.8), niet te zien in mijn kijker, maar ook hier geef ik het niet op.

En als je toevallig eens in de buurt van M40 (de dubbelster in de Grote Beer) vertoeft ; op amper 13' ten westen van dit misplaatst Messier-object ligt een fijn duo : NGC4290 heeft m11.8 en is in een kleine kijker zichtbaar, maar zijn compaan NGC4284 is met z'n m13.5 en een lage SB (14.6) voer voor grotere telescopen. In een 30cm Dobson zagen we vanuit de Provence een lastig diffuus stelseltje, rond en tamelijk zwak (180x vergroting). Ik schat wel dat een telescoop van 20cm er onder goede omstandigheden ook zou moeten in slagen deze fainty in het oculair te vangen. Het wordt ingesloten door een sterretje van m12.7 ten zuiden en eentje van m13.0 ten noorden.

Alvast bedankt en don't forget to feed your mirror !

Lennart Van Praet
Schilderkunstaal 83
1700 Dilbeek
02/5671404
phantomlord_len@hotmail.com

NGC 6487

Waarnemen met een 6 mm binoculair

Josch Hambsch

De laatste week van juli was ik voor mijn werkgever in Californië. Tijdens het weekeinde was ik vrij en van die gelegenheid maakte ik gebruik om naar een donkere plaats in de bergen te trekken om eens onder een donkere hemel waar te nemen met mijn ten allen tijde beschikbare 6 mm binoculair, dit wil zeggen met mijn blote ogen. In de Californische Sierras, niet al te ver van San Francisco (250 km), kan men tot op 3000 meter hoogte komen. De temperatuur bleef hier nog rond 8 graden Celsius, wat op deze hoogte toch wel warm genoemd kan worden. De maan was voorbij het eerste kwartier en stoorde alleen in de eerste helft van de nacht. Vanwege de meer zuidelijke ligging van mijn waarnemingsplaats tegenover België kwam ook Mars ca 10 graden hoger te staan, maar met de beperkte middelen waarover ik beschikte, kon ik daarvan niet profiteren. De kwaliteit van de hemel was opmerkelijk, ook al stond de maan hoog aan de hemel. Er was geen overstraling door het felle maanlicht en zelfs in het dichtbij staande sterrenbeeld Schorpioen bleven de sterren zichtbaar. Zelfs de staart van de Schorpioen was duidelijk te zien op deze breedtegraad. Het sterrenbeeld Boogschutter viel ook op en het had daadwerkelijk de vorm van een koffie- of teekannetje (teapot zoals het in het engels het meestal genoemd wordt). Zelfs in de nabijheid van de maan waren de verschillende heldere en donkere gebieden in de melkweg in de Boogschutter

te zien. Natuurlijk viel ook de heldere schildwolk (M24) op. De melkweg was mooi te volgen tot aan de noordkant van de horizon met de splitsing in de verschillende spiraalarmen in het sterrenbeeld Cygnus. Vanwege mijn jetlag ging ik toen eerst een dutje doen met de bedoeling nog eens waar te nemen nadat de maan verdwenen was.

Rond een uur of twee lokale tijd (negen uur tijdverschil met België) was dat gebeurd. De hoeveelheid sterren die te zien waren was overweldigend. Het was een hemel met zeker een mag 6.5 tot 7. Door de overvloed aan sterren werd het ook moeilijk om zich aan de hemel te oriënteren. De melkweg was prachtig. De splitsing in Cygnus werd nog opvallender: tussen de twee heldere delen van de melkweg een echt donkere strook met duidelijk minder sterren.

Opvallende Deep Sky objecten waren M20, de dubbele sterrenhoop, M31 en ook M33 dat ik voor het eerst met het blote oog zien. Ik had eveneens h e t g e v o e l d e Noordamerikaan (NGC7000) te zien, maar daarvan was ik niet zeker. Er leek mij wel iets

nevels te zijn op de plaats waar NGC7000 zich bevindt. De Plejaden (M45) waren ook indrukwekkend. Zij stonden nog laag maar niettemin opvallend. Het was moeilijk juist te zeggen hoeveel sterren te zien waren. Er waren zeker vijf sterren opvallend helder maar het leek wel dat ook de nevels doorkwamen, want het geheel gaf mij een wazige indruk (of ik was intussen al weer te moe?). Ongetwijfeld was dit een nacht om te onthouden.

Eens te meer heb ik kunnen vaststellen hoeveel wij door de lichtvervuiling in België moeten missen.

Josch Hambsch

M 45
Willy Vermeulen

NGC 80 group revisited

Lennart Van Praet

Inmiddels ben ik precies 15 uren terug in België, zodat het momenteel uitstekend past nog verse herinneringen aan het 14-daagse JVS-Sirius kamp in de Haute-Provence op te halen en neer te pennen in een artikeltje voor DT.

Op de dertiende van de 13 nachten die we in het paradijs voorgeschoteld kregen (en ze waren nagenoeg allen deels of volledig onbewolkt) gingen we (=mijn allerliefste 114mm Dobbe en mezelf off course) op zoek naar een passende uitdaging voor een kijker van reeds genoemd formaat, en die vonden we in Andromeda, waar de diepe duistere nacht temidden van het oneindig sterrengeflonker een mooi galaxy-groepje herbergt...

NGC 80

Het is dan ook in navolging van Bart Cockx, die het in DT12 reeds over de NGC80-groep had, dat ik er een artikeltje over schrijf.

« Met een degelijk Megastar-kaartje in de hand, komt men door het ganse deep-sky land », zoals mijn over-over-overgrootvader reeds declameerde, en aldus was **NGC80**, het helderste lid, al gauw bij de kraag gevat. Dit stelseltje heeft volgens de Bijbel (waarvan ik aanneem dat ze steeds gelijk heeft) m12.1 en was bij 90x vrij goed te zien als een rond vlekje, mogelijk met een helder kerntje. Het object toonde zich ook nogal diffuus, wat wellicht te wijten valt aan de SB van 13.5, en vormt (leuk detail) een gelijkzijdige driehoek met 2 heldere sterretjes...

Bij diezelfde vergroting werd eveneens **NGC83** gelocaliseerd, een stelsel van m12.5 (!) dat visueel duidelijk kleiner voorkomt dan NGC80 en een hogere SB heeft. Hoewel zwakker dan NGC80, flitst het

stelsel toch regelmatig op bij aandachtig kijken en het vervoeft een driehoekje van heldere sterretjes, zodat er samen met het ronde vlekje een 4-hoekje geconstrueerd wordt, een miniatuurversie van de Keystone van Hercules.

Met deze 2 schatjes was vanwege mijn beperkte spiegel diameter het feest dan ook afgelopen en moest ik elders mijn galaxy-chase voortzetten (althoewel... als ik nu eens met m'n Elfje op de rug de Mauna Kea beklim en dan 's nachts eens enkele galaxietjes van m13 en zwakker tracht te bezweren... aaah... tsss... ; in your dreams !)...

Deze observatie werd verricht op een erg goede nacht met een Lm van om en bij de m6.4, althoewel er toch indirect storend licht aanwezig was van omstaande huizen en straatlampen, aangezien we door omstandigheden aan het kamp huis moesten waarnemen... Ook de seeing was normaal goed.

De volgende nacht bevonden we ons op de gewoonlijke locatie even buiten het dorpje (Le Castellet), een heuvel vanwaar we een uitstekend zicht hadden op de hele horizon, en had ik de gelegenheid dezelfde waarneming te herhalen met de 30cm van Gert Beeckman (de ex-kijker van Bart Cockx ! (enkel een nieuwe spiegel)), wiens waarnemingen regelmatig in DT verschijnen. Fantastisch gewoon !! NGC80 en 83 waren beiden knalhelder te zien bij amper 62x ! Door het verlangen naar andere objecten en door tijdsgebrek hebben we hier spijtig genoeg niet meer op uitvergroot om de andere leden aan te pakken...

Aangezien het misschien wat overbodig lijkt een heus

« artikel » te publiceren over amper 2 objecten, zal ik bovenstaande tekst verrijken met nog meer nachtelijke juwelen die onder het provençaals uitspansel in mijn beeldveld mochten plaatsnemen!

Zo kon ook Hickson92, beter gekend als het fameuse « Stephan's Quintet » niet aan mijn spiegeltje ontsnappen, je zit daar dan eens onder zo'n mooie hemel... Het klinkt inderdaad wat buitensporig, maar toch is dit vijftal in de Provence niet langer een verre droom voor 15cm kijkers en kleiner!

Ik heb dit object meermaals

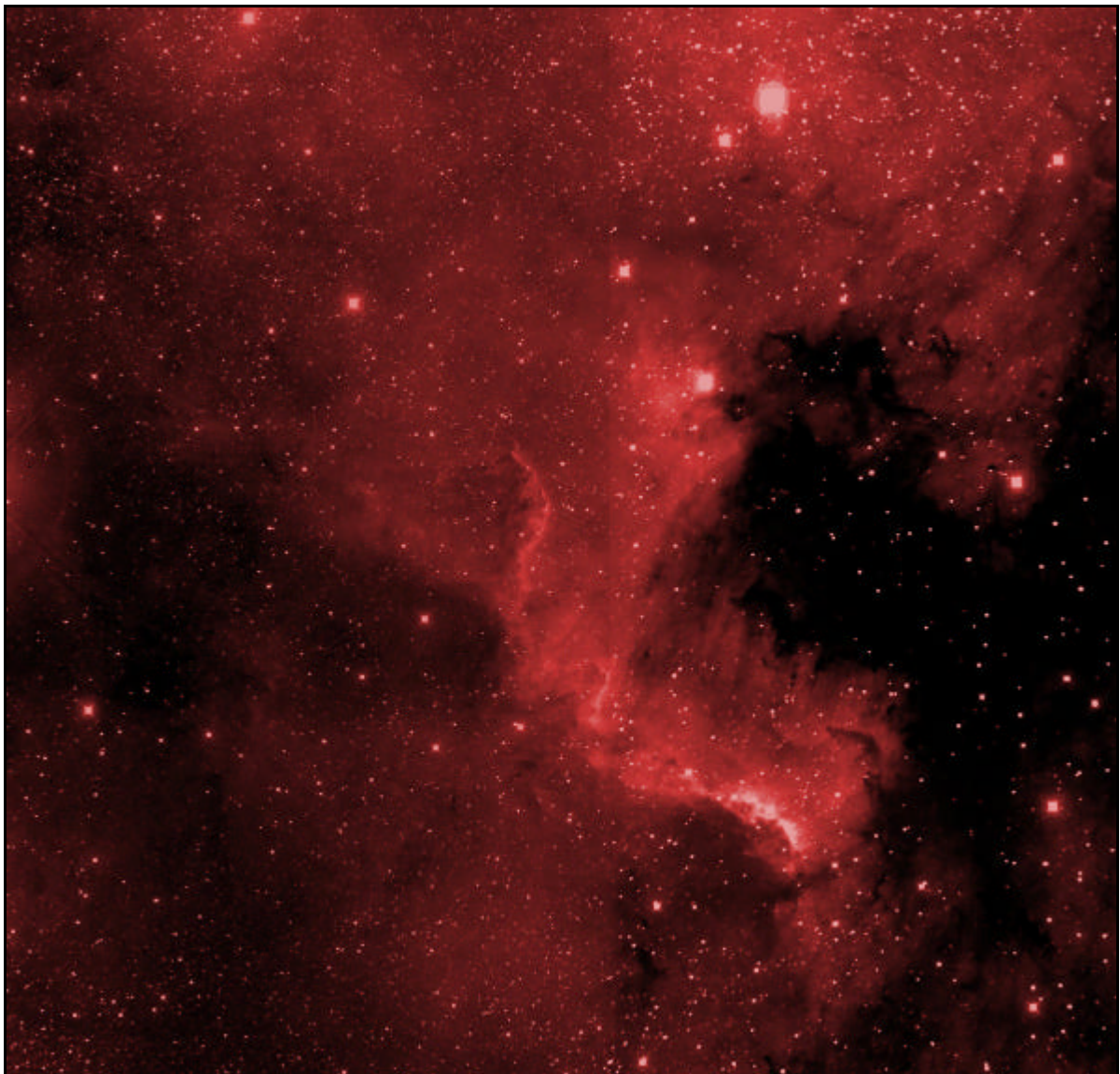
geprobeerd, en een eerste keer was enkel NGC7320 zichtbaar bij 90x, erg moeilijk! Toen één der volgende nachten de omstandigheden nog ietwat beter waren, wendde ik m'n blik opnieuw in die richting en met succes! **NGC7320** die met zijn m12.6 de eer heeft het helderste lid te zijn, was bij zware periferie vrij regelmatig zichtbaar als een zwakke, opflitsende vlek, zonder enig detail, misschien ovaal.

In feite is NGC7319 (m13.1) het 2e helderste exemplaar, maar aangezien **NGC7318A** en **-B** niet te scheiden zijn (tenzij dan in telescopen vanaf pakweg 30cm), zijn zij waar te nemen als één vlek die dan een

schijnbare magnitude van m12.6 aanneemt (« Observing handbook and catalogue of Deep-Sky Objects »-Skiff & Luginbuhl). Afzonderlijk zijn ze beide m13.4. Bijgevolg waren deze 2 stelsels dus ook te zien, zoals reeds gezegd samengesmolten, als een zwak vlekje, rond en kleiner dan 7320.

Dat zijn dus reeds 2 (3 eigenlijk, tja 't is een ingewikkelde historie zeg!) galaxies in een 114mm, hier komt dan het derde, **NGC7319** genaamd. Hier

Noord-Amerikanevel
Geert Vandenbulcke

had ik slechts een vermoeden af en toe een zeer zwak object gezien te hebben, m13.1 is ook al tamelijk extreem voor een Elfje... Alle waarnemingen bij 90x verricht.

Ook Wim Pessemier, een ervaren waarnemer en eigenaar van een 15cm Dobson, zag 3 leden en had eveneens de indruk dat 7319 zwakker is dan 7318A en -B samen.

Enkel nog het zwakste stelsel (NGC7317, m13.6) bleef dan over, uiteraard niet haalbaar in een Elf, maar wel in een 30cm ! Met dat beestje zagen we heel de groep, en de minst zwakke galaxies waren bij 149x ronduit helder tot erg helder te noemen ! **NGC7317** is niet echt zwak maar daarentegen lastig zichtbaar door de aanwezigheid van een ster vlakbij...

Zoals je ziet, neem alles wat in de literatuur vermeld staat toch met een korreltje zout en ga zelf eens na wat er te bekijken valt ; zo is het « extreem moeilijke » Stephan's Quintet onder een degelijke sterrenhemel niet echt een reuzekarwei ! Let wel, het is niet mijn intentie de zaken te overroepen en alles « peace of cake » te noemen, maar schrik gewoonweg niet te veel terug voor een al wat grotere uitdaging en ga wanneer de tijd er rijp voor is over naar een andere moeilijkheidsgraad, dit ook thuis onder een gewone tot soms zelfs slechte hemel voor zover het mogelijk is...

Met de volgende bezienswaardigheden ligt de lat al een beetje lager, maar ik kan het niet laten er een woordje over te reppen ; ik heb het uiteraard over Hickson10 in Andromeda en Hickson68 in Canes Venatici ! !

Hickson10 omvat 4 stelsels in een beperkt gebied ; NGC529 (m12.1), NGC536 (m12.3),

NGC531 (m13.8), NGC542 (m14.7). Gert Beeckman had met z'n 15cm thuis (St-Lievens-Houtem ; gewone, goede Vlaamse hemel) 529 en 536 gezien, dus wist ik zeker dat ik ze met de Elf zou kunnen gade slaan onder een betere hemel.

NGC529 was bij 90x rond en diffuus en toch niet zo makkelijk, alhoewel dat laatste wel beterde bij lang turen en als je wist waar te kijken.

Niettegenstaande de magnitude anders doet vermoeden, kwam **NGC536** me helderder voor, deze galaxie is meer langwerpig en dat is wellicht de oorzaak...

Deze 2 stelseltjes zal ik zeker en vast thuis ook nog eens trachten te bekijken, maar ik vrees dat een hogere vergroting dan genoodzaakt is vanwege de m i n d e r d o n k e r e hemelachtergrond in ons Belgenlandje...

Net zoals Hickson92 en de NGC80-groep kwamen ook deze objecten even aan bod in de dertiger ; verblindend natuurlijk... Ach wat een zaaalig ding !

Zoals beloofd op naar

Hickson68, ook een clustertje dat door Lieven De Vlaminc al in verschillende nummers werd geroemd, en terecht ; dit is een schitterend groepje van heldere stelsels ! De artikels van Lieven w a r e n o o k d e e l s verantwoordelijk voor mijn verlangen naar observatie van deze Hickson.

3 leden waren zichtbaar, en de anderen (m13.1 en m13.6) moeten zeker en vast haalbaar zijn in telescopen vanaf 20cm, misschien zelfs in een goede 15cm-kijker onder een donkerdere hemel en mits een koppel straffe ogen. Wat ik wel zeker kan bevestigen, is dat Tom Hoppenbrouwers van Deepie (en ook écht een zeer ervaren deep-sky freak (mijn Elfje is nog van hem geweest ! (jaja, alles gaat van Deepie naar Sirius !))) deze 2 zwakkere objecten met z'n 20cm kon ontwaren onder een Antwerpse hemel, Lm5.2 ! !

Back to (my) reality, in een Elf

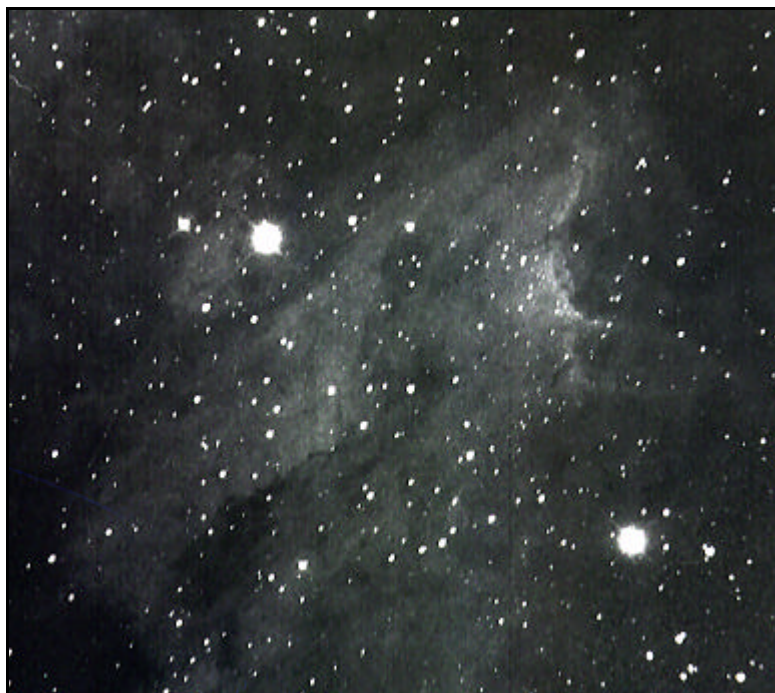
Pelikaan nevel.

40 minuten met deep skyfilter

21 cm f3.8 4aug '96

Haute Nendaz Zwitserland

Willy Vermeylen

was **NGC5350** (m11.3) een heldere, vrij grote, ovale vlek. Het stelsel leek egaal en was reeds te zien bij 45x. Al bij al een tof object dat halverwege een zijde van een driehoek van heldere sterren ligt.

De 2 andere zichtbare leden plakken welhaast aan elkaar, doch ze zijn zonder veel moeite te scheiden en ook reeds bij 45x zichtbaar ! **NGC5353** (m11.0) is duidelijk kleiner dan 5350, maar nog goed helder, lichtjes ovaal. **NGC5354**, gesitueerd iets ten noorden van 5353 en van m11.4, lijkt qua afmetingen en helderheid wel gelijkaardig aan zijn buurtje, maar is echter merkbaar diffuser, wat het stelseltje anderzijds erg aantrekkelijk maakt !

Hiermee is nog niet alles said and done, want bij lage vergroting kan je in hetzelfde beeldveld van Hickson68 nog een ander galaxie proppen ; JOEPIE ! Nog meer extragalactisch geweld ! ! **NGC5371** heet het spul, maar is wel te verstaan géén lid van de Hickson-groep. Toch moet je al erg lui zijn om het niet te bekijken als je er op enkele luttele boogminuten vandaan zit, en dan nog, het is de moeite waard mensen ! Ik zag een helder en groot stelsel bij beide vergrotingen, duidelijk ovaal.

Zo, ook dit groepje probeer ik thuis wel eens ; de resultaten beloof ik alvast op te sturen naar dit magazine !

Diegenen die nog liever écht spektakel beleven, vinden in de Provence zeker hun gading (alhoewel thuis zeker en vast ook, ik wil Zuid-Frankrijk niet te veel ophemelen) !

Voorbeeld : je kan er uren zitten (of liggen) kwijlen op de **Sluiernevel** en door hetzelfde object, volgens mijzelf één van de mooiste aan de hemel, de hele nacht in extase verkeren, en ik kan het weten... ! Ik ga aan dit nevelcomplex niet al te veel woorden vuil maken, ga het zelf

maar eens bewonderen ginds, of als je een OIII-filter bezit, kan je ook thuis al genieten van een heerlijk schouwspel. Al het bovenstaande geldt eveneens voor de **Noord-Amerika nevel**, een nevel die daadwerkelijk de vorm van dat continent bezit ; dit lijkt misschien een domme opmerking, maar het is gewoonweg schitterend, onder een donkere hemel al zonder enige filter. Vlakbij dit fenomeen bevindt zich nog de o o k e r g b e k e n d e **Pelikaannevel** ; met UHC-filter is het helderste deel prominent.

Nog een erg leuk object dat daarentegen niet zo enorm spectaculaire beelden oplevert, is **NGC7640**, een erg aantrekkelijke edge-on in Andromeda, die bekend staat als een moeilijk object voor kleine telescopen, maar in de Provence kan je dit stelsel zonder twijfel verslinden. Het object strekt zich uit in een driehoek van sterren (van m11.5) en in mijn 114mm toonde zich een grote, grijzige streep licht, zonder moeite zichtbaar. In de 30cm was het galaxy nog beduidend langer en was het kerndeel meer uitgesproken met langs weerskanten uitlopers. Dit is een absolute aanrader !

Had ik geweten dat **G1** (dank aan Yves Verbrugge voor de kaartjes !(in DT12)), bolhoopje in M31, zo'n helder object was in een 30cm, dan had ik toch wel kaartjes gezocht van andere bolhoopjes zoals G73, G256,... Ook **NGC206** was een toffe nevelvlek (in werkelijkheid een reusachtige hoop van jonge sterren die in hun eigen nevel baden (wie ziet afzonderlijke sterren ? ! ?)) in de buitenste r e g i o n e n v a n o n z e Andromedische buur. Nog mooier zijn de 2 stoflanen aan de noord-zijde die in de 30cm prominent zijn, je moet het simpelweg gezien hebben. NGC 206 en de stoflanen waren ook

zwakjes te zien in mijn Elfje !

Hieruit kan elke normale mens toch concluderen dat M31 een schitterend verschijnsel is, terwijl het zelf nog verscheidene interessante en uitdagende objecten herbergt, verscholen in alle mogelijke hoekjes en kantjes van dit reusachtig stelsel... Kortom een onbeschrijfelijk geheel.

Zo, probeer dezer dagen zeker eens de **NGC697-groep** in Aries tegen het beeld te lopen ; ik kon er niet echt veel tijd aan besteden en heb bijgevolg alleen NGC697 zelf niet gezien... NGC680 is een stelseltje van m11.9, rond en ik kon een zachte kernverheldering opmerken welke aanleiding gaf tot een heldere, welhaast stellaire kern. Met NGC678 en NGC691 is het groepje dan (voor zover ik weet) vervolledigd...

Ik zie door het raam een blauwe lucht, maar ik heb niet echt veel zin om buiten te gaan staan onder een vuile, oranje Dilbeekse hemel...

Lennart Van Praet
Schilderkunstaal 83
1700 Dilbeek
02/5671404

Object van het seizoen

Josch Hambsch

Blijkbaar is iedereen tevreden met mijn aanpak van de Objecten van het Seizoen (OvhS). Ik kreeg tenminste geen reactie - positief noch negatief - op mijn vraag hoe het jullie bevalt. Wij gaan dus gewoon op de ingeslagen weg verder.

Blijkbaar was het deze keer ingevolge de vakantie drukte komkommertijd voor het waarnemen, want via de mailinglijst kwamen slechts enkele reacties op mijn oproep binnen. Niettemin zijn we zeer blij dat er ook deze keer amateurs bij zijn van wie wij de naam nog niet in DT vonden.

Zoals altijd zijn ook oudere waarnemingen, tekeningen en opnames van eenieder – al dan niet lid van de werkgroep - welkom. Zeer graag alles opsturen naar hambsch@pandora.be.

Herfst 2001: voorgestelde objecten met waarnemingsverslagen, tekeningen en opnames.

NGC891 stelsel in Andromeda.

NGC891 RA: 02h22.6m
Dec: +42g21m Grootte: 10'x 2' Mag: 10

NGC7293 planetaire nevel in Aquarius.

NGC7293 RA: 22h29.6m
Dec: -20g48m Grootte: 12' Mag: 7.3

M15 bolhoop in Pegasus.

M15 (NGC7078) RA: 21h30.0m Dec: +12g10m
Grootte: 6' Mag: 6.0

Wij beginnen deze keer met het gemakkelijkste object, **M15 (NGC7078)**. Deze bolhoop werd 1746 door de Italiaans-Franse astronoom Jean-Dominique Maraldi ontdekt. Volgens de waarnemingen van C. Messier was het een nevel zonder ster, rond en met een helder centrum.

Het sterrenbeeld Pegasus toont niet al te veel objecten voor de kleinere kijker, behalve M15, die samen met M13, M5 en M3 tot de mooiste bolhopen van het noordelijk halfrond behoort. Wij gaan de

anderen zeker ook eens als OvhS bespreken.

Nu de waarnemingen.

C8 f/10: grensmag.: 5.5

Mooie bolhoop met heldere kern, individuele sterren te onderscheiden bij 100x.

Tegenover **M13** lijkt deze veel kleiner en compacter; dat is ook zo als men de grootte vergelijkt : 6' tegenover 15'. Opvallend is de heldere kern. Bij 200x zijn enkele sterren op te lossen, maar de kern blijft wazig en heel helder.

Josch Hambsch

30cm Newton f4 :

Grensmagnitude: 5.7

Mag gerust meedoen met M13. In een LV zesje (200x) toont het ook zeer vele losse randsterretjes. Het twinkelen van deze fijne sterretjes is een indruk die je niet op een foto kan zien.

M15, Datum: 26/9/2000. Plaats: Montlaux, Grand Champ, Zuid-Frankrijk.

Instrument: Takahashi CN212 in Newton configuratie f/3.9. SBIG ST-8. Belichtingstijd: 5 minuten. Bewerking: AstroArt en Photoshop. Geert Vandenbulcke

M15, Opticon 250 mm f/15, met Baader Planetarium Alan Gee II reducer = f/8.8. CCD: SBIG ST-8. Belichtingstijd: 5 x 1 minuut.

Geert Vandenbulcke

Het centrum blijft zeer compact maar is al iets meer opgelost. Met 9 mm plus Barlow bij een vergroting van 622X.

Bij deze vergroting begint hij optisch op M13 te lijken. Door de vergroting zijn de fijne sterren lichtjes opgeblazen en krijgt de bolhoop de structuur van M13 bij een vergroting van 175X.

Willy Vermeylen

Ik zag in de sterretjes drie groepjes die 120 graden van elkaar liggen. Het groepje ten nw vormt een kleine D, en het groepje ten no is als een kleine parallelogram. Iets meer maar zwakker e sterretjes liggen losjes in het groepje ten zuiden.

David Vansteelant

32cm dobson f4.8

zichtbaarheid : zeer goed, niet echt donker
schitterende bolhoop met een zeer heldere kern en diverse

uitlopers in alle richtingen.

André Aerts, Wim Nihoul, René Rijken

56 cm Newton F5: in Boortmeerbeek onder een uitzonderlijk goede hemel (melkweg zwak zichtbaar in de buurt van Cygnus)

Beginnen met de 30 mm Vixen bij een vergroting van 93X
Zeer compact centrum met rondom ongelooflijk fijne speldenpuntjes. Sterren zaaien uit in X vorm.

Met 9 mm Nagler bij een vergroting van 311X.

30cm/4.8 dobson:

Grensmagnitude 5,5

Deze bolhoop is een prachtig object! Met een kleine vergroting (21mm/72x) is de heldere compacte kern opvallend. Naarmate je de vergroting opvoert, wordt ook de kern meer en meer opgelost tot individuele sterren, maar voor mij geeft M15 de mooiste indruk bij een kleine vergroting.

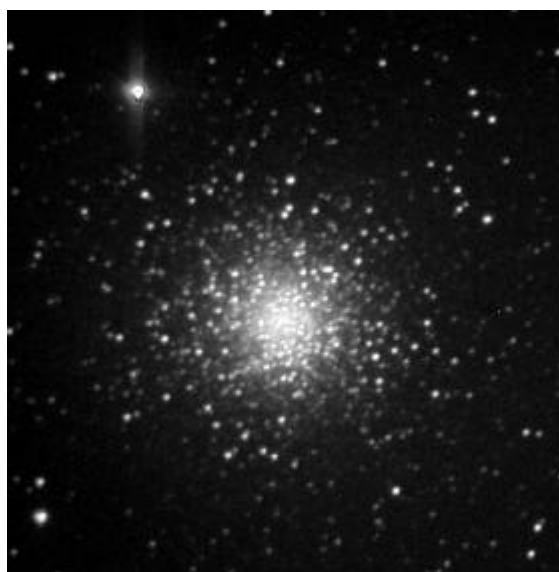
Wim Nihoul

NGC891 een sterrenstelsel in Andromeda.

NGC891 RA: 02h22.6m

M15, C8 @ f/10.5, CCD: SBIG ST-8. Belichtingstijd: 5 minuten. Bewerkt met DDP in MAXIM/DL Josch Hambsch .

M15, 40cm f/8 Hypergraph, CCD: SBIG ST-8. Belichtingstijd: 5 minuten. Bewerkt met DDP in MAXIM/DL. Josch Hambsch

M15 - 4" F/6.5 Refractor - 14 min - HX516
Bart Declercq / F&L Uytterhoeven - Zwalm (B)

Dec: +42g21m Grootte: 10'x2' Mag: 10

Dit sterrenstelsel werd 1783 ontdekt door Karoline Herschel. Het is een moeilijk object voor de kleine tot middelgrote telescopen vanwege zijn grootte en zijn bijgevolg l a g e oppervlaktehelderheid. Ook de doorsnee Belgische hemel gooit hier roet in het eten, vanwege de verlichte achtergrond in het oculair en dus is het al zwakke stelsel nog moeilijker te ontdekken. Nevelfilters helpen niet, want het spectrum van het

licht van een stelsel is in alle golflengtes present en dus niet geschikt om met een van de bestaande nevelfilters te bekijken.

In een kijker lijkt het erop als dat het stelsel begrensd wordt door twee sterren in noordelijke en zuidelijke richting. Het stelsel is ongeveer 35 miljoen lichtjaar van ons verwijderd.

NGC891, Telescope : 6" F/5 Newton, Starlight Express HX516, Exposure : 48x30s White, 20x30s each C, M, Y, Images acquired using PixH5 software from Starlight Express. Alignment and summing using MaximDL CMYK combination using MaximDL Finishing touches using Photoshop 5.5 (slight unsharp mask, enhanced color saturation)
Bart Declercq

*M15, 205 sec met HX516 CCD camera en 14cm f/3.6 Schmidt-Newton kijker (voormalige komeet catcher van Celestron).
Bart Declercq*

30cm Newton f4 :

Grensmagnitude: 5.7

Pfff, dit is toch geen katje om ... Sommigen hebben al de naald gezien met zelfs een donkere band. Ik moet toch volledig passen. Zelfs met een deepsky filter en met perifeer kijken zag ik nog net een vlek vlakbij een ster. Dat

was meteen het enige. Wellicht enkel de kern. Ik had het zelfs moeilijk de

juiste positie te vinden. Dit lijkt me toch eerder een object voor de

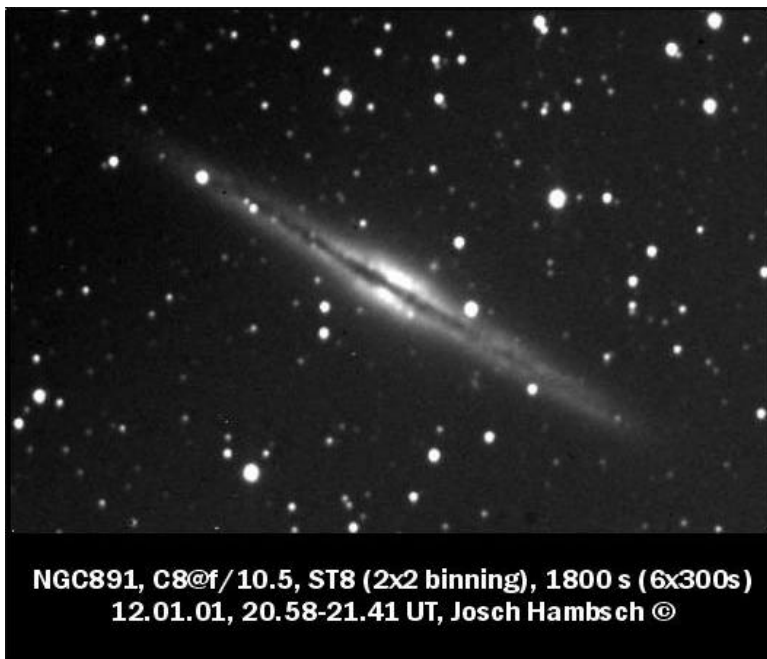
fotografen dan voor de visuele waarnemers. Misschien probeer ik het best nog eens bij culminatie.

David Vansteelant

56cm Newton f5:

De mooie melkweg was nauwelijks te zien in mijn oculair (laat staan dat ik details zag) dus grijpen we even terug naar een waarneming op de Summer star party van '99.

**NGC891, C8@f/10.5, ST8 (2x2 binning), 1800 s (6x300s)
12.01.01, 20.58-21.41 UT, Josch Hambsch ©**

NGC891, 1800sec (6x300sec), ST8 met C8@f/10.5. Uitsnede uit het origineel.
Josch Hambsch

te vinden
een transparante hemel is wel
nodig, want het blijft een zwak
object
René Rijken

32cm dobson f/4.8

zichtbaarheid : zeer goed, spijtig
genoeg wordt het niet echt
donker
uiterst zwak , beter nog even
wachten op een wat donkerdere
nacht
*André Aerts, Wim Nihoul, René
Rijken*

Een klassieker sinds het
vergroten van de telescopen is
en blijft NGC 891, de sigaar bij
uitstek, een schoonheid in
perfect zij aanzicht. In de 56 cm
was dit object ronduit
schitterend met een direct zicht
op de opvallende stofband, die
perfect door het midden snijdt.
Het object was bij hogere
vergrotingen van rand tot rand
te volgen.
Willy Vermeulen

30cm/4.8 dobson:

Grensmagnitude 5,5
Skymap geeft voor dit stelsel in
Andromeda een
oppervlaktehelderheid van 14.0
mag/sq arcmin en een grootte
van 13,1' x 2,8'. M.a.w. een
groot maar zwak object.
Dikwijls zijn zo'n objecten
moeilijk te zien. En inderdaad,
bij een eerdere poging op 16-08-
01 's avonds kon ik het niet
vinden, allicht was het nog te
laag aan de hemel. Het stelsel
bevindt zich ongeveer
halverwege de lijn gevormd
door M34 (een open
sterrenhoop) en de ster Gamma -
Andromeda. Met een kleine
vergroting (21mm/72x) kon ik
het niet zien, maar bij een
sterkere vergroting (9mm/190x)
zag ik het wel: inderdaad een
zeer zwak langvormig stelsel.
Als ik dan terug het 21mm
oculair plaatste, zag ik het wel,

maar enkel omdat ik nu wist wat
ik moest zien.
Wim Nihoul

32 cm dobson f/4.8

zichtbaarheid : zeer goed
zeer moeilijk te vinden,
uiteindelijk toch gelukt, zeer
zwak zichtbaar
*Josh Hambsch, André Aerts,
René Rijken*

32 cm dobson f/4.8

zichtbaarheid : uitstekend
onmiddellijk gevonden, André
heeft meer problemen om het
stelsel te herkennen
André Aerts, René Rijken

32cm dobson f/4.8

zichtbaarheid : zeer goed
eenmaal gelokaliseerd lijkt dit
stelsel steeds eenvoudiger terug

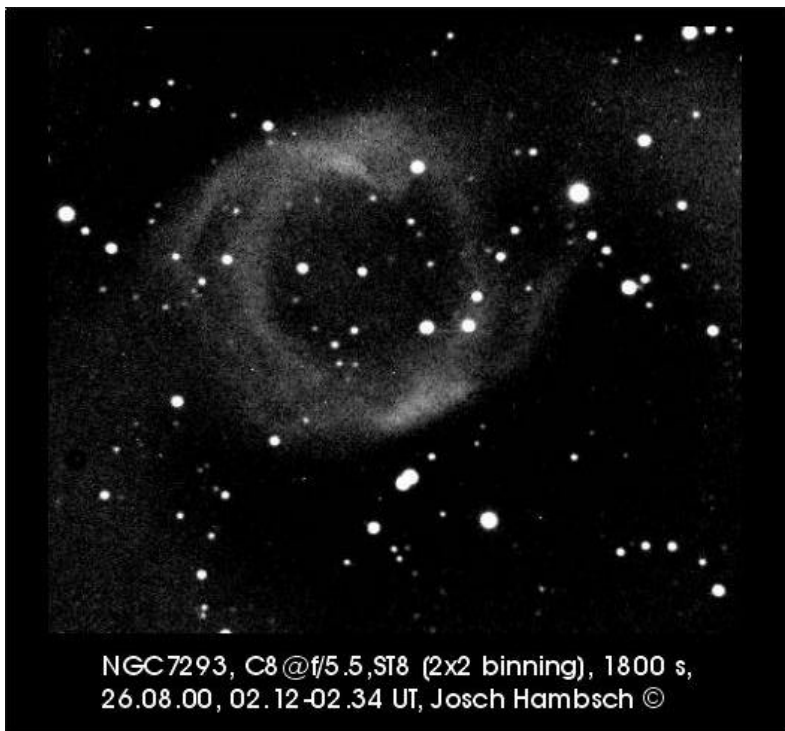
NGC7293 planetaire nevel
in Aquarius.

NGC7293 RA: 22h29.6m
Dec: -20g48m Grootte: 12'
Mag: 7.3

De Helixnevel **NGC7293**
werd in 1824 ontdekt door
Harding. Het is de
helderste en grootste
planetaire nevel aan de
hemel. Niettemin is hij
moeilijk waar te nemen
vanaf onze noordelijke

NGC891, 1800sec (6x300sec), ST8 met 40cm
f/8 Hypergraph. Uitsnede uit het origineel.
Bewerkt met DDP in MAXIM/DL. Mooi zijn
ook de achtergrondstelsels rechtsboven en iets
meer in het midden onder het hoofdstelsel te
zien.

breedten vanwege zijn zuidelijke declinatie en vervolgens ook omwille van zijn lage oppervlaktehelderheid, dus een grote uittredepupil is nodig. Ook een smalbandige nevelfilter kan wonderen doen. Met een OIII-filter zou hij ook onder een typisch Belgische hemel te vinden zijn. Hij is ongeveer 500 lichtjaar van ons verwijderd.

Spijtig genoeg kwam er maar twee waarneming (en een tekening) van dit object binnen. Ikzelf heb hem ook enkele keren met mijn C8 en OIII vanuit Mol kunnen waarnemen.

32 cm f/4.8 dobson

zichtbaarheid : zeer goed, niet echt donker
zeer uitgestrekte, zowat ronde planetaire nevel, nauwelijks uit de achtergrond te halen. Het gebruik van de UHC filter verbetert het zicht heel wat, maar toch blijft de typische ringvorm, die we kennen van de fotos, zo goed als onzichtbaar.

Ongetwijfeld speelt hier zowel de lage stand als de daarbij behorende lichtvervuiling een grote rol

André Aerts, Wim Nihoul, René Rijken

C8 (SCG) 20cm F / 10

grensmagnitude 6,0 (14 sterren in gebied nr. 14 Cygnus)
De waarneming werd gedaan te Malbosc (Fabre) ARDECHE, op ongeveer 580 meter hoogte.
OIII-filter + 40 mm TeleVue Plossl oculair => vergroting van 51 X

Beeldveld bedraagt ongeveer 60'
Dankzij de voorafgaandelijke studie van het langgerekte trapezium kon ik deze nevel exact situeren. Na enige ooggewenning was een zeer flauwe, grote, ronde nevel zichtbaar (perifeer). Bewegen van de telescoop maakte hem iets duidelijker, maar hij bleef nog steeds zeer moeilijk. De OIII - filter gaf veel verbetering, hoewel de nevel zwakjes bleef, was zijn ronde vorm nu rechtstreeks zichtbaar. Over zijn gehele oppervlakte vertoonde hij aanvankelijk dezelfde helderheid. Bij perifeer waarnemen toonde de boven- en onderkant van de nevel iets meer helderheid. De rand

NGC293, 1800sec (6x300sec), ST8 me C8@f/5.5. Uitsnede uit het origineel. Het was zeer moeilijk dit object op te nemen vanwege de lage stand en de lichtvervuiling.
Josch Hambsch

tekende zich duidelijker af tegen de achtergrond. Mede hierdoor (en nog steeds perifeer) kreeg ik een glimp van het centrum dat duidelijk minder helder was. De centrale ster is utopie, maar ik kon wel drie sterren (in een langgerekte driehoek) binnenin de nevel situeren.

De Helix-nevel vond ik een mooi maar een zeer moeilijk object. Al bij al ben ik blij dat ik hem aan mijn lijstje kan toevoegen.

Ronny V.Cauwenberge

Vooruitblik op de objecten van het seizoen van 2001 en 2002

Winter 2001

NGC2419 bolhoop in Lynx.

NGC2419 RA: 07h38.1m
Dec: +38g53m Grootte: 2'
Mag: 11.5

NGC2392 planetaire nevel in Gemini.

NGC2392 RA: 07h36.9m
Dec: +65g36m Grootte: 0.8' Mag: 9.2

M74 stelsel in Pisces.

M74 (NGC628) RA: 1h36.7m Dec: +15g47m
Grootte: 3.5' Mag: 9.4

Lente 2002

M51 stelsel in de Jachthonden

M51 (NGC5194-5) RA: 13h29.9m Dec: +47g13m
Grootte: 8'x4' Mag: 8

M65, M66 en **NGC3628** het tweede stelseltrio in de Leeuw.

M65 (NGC3623) RA:

11h18.9m Dec: +13g05m
Grootte: 5'x1.5' Mag: 9.3

M66 (NGC3627) RA:
11h20.2m Dec: +12g59m

Grootte: 4.5'x2' Mag: 8.9
NGC3628 RA: 11h20.3m

Dec: +13g36m Grootte:
8'x2' Mag: 9.5

M3 een bolhoop in de
Jachthonden.

M3 (NGC5272) RA:
13h42.2m Dec: +28g23m

Grootte: 7' Mag: 5.9

Zomer 2002

M57 en **IC1296**
planetaire nevel en stelsel
in Lyra

M57 (NGC6720) RA:
18h53.6m Dec: +33g02m

Grootte: 70" Mag: 8.8

IC1296 RA: 18h53.3m

Dec: +33g04m Grootte:
1.2'x0.9' Mag: 15.4

M92 bolhoop in Hercules
M92 (NGC6341) RA:

17h17.1m Dec: +43g08m
Grootte: 11.2' Mag: 6.4

CR399 open sterrenhoop
in Vulpecula en **NGC6802**
ook een open sterrenhoop
aan het oostelijke einde
van **CR399**.

CR399 RA: 19h25.4m
Dec: +20g11m Grootte:

60' Mag: 3.6

NGC6802 RA: 19h30.6m
Dec: +20g16m Grootte:

3.2 Mag: 8.8

Herfst 2002

NGC7331 en **Stephans**
Quintet (NGC7320+)

stelsels in Pegasus.

NGC7331 RA: 22h37.1m
Dec: +34g25m Grootte:
4'x1.5' Mag: 9.5

NGC7320 RA: 22h36.1m
Dec: +33g57m Grootte:
1.9'x1' Mag: 12.6

M76 planetaire nevel in
Perseus.

M76 (NGC650-1) RA:
01h42.4m Dec: +51g34m
Grootte: 1' Mag: 10.1

M2 bolhoop in Aquarius.

M2 (NGC7089) RA:
21h33.5m Dec: -0g49m
Grootte: 6' Mag: 6.4

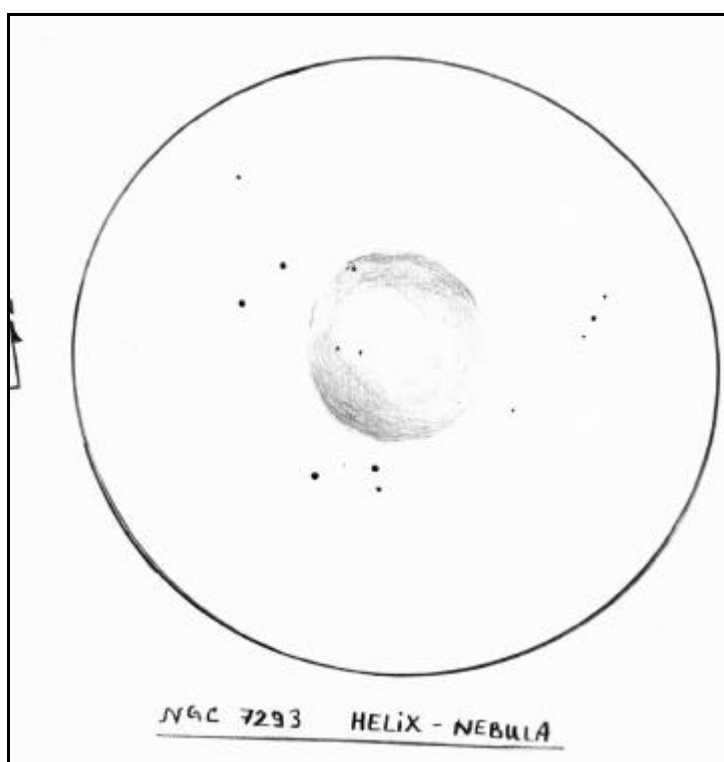
Josch Hambsch

NGC7293, Malbosc (Fabre) – ARDECHE (F)

20cm C8 (SCG) F/10, OIII + Televue Plossl 40 mm = 51 X

Beeldveld is +- 60'

Ronny V.Cauwenberge

Het telescooptreffen te Vogelsberg

Josch Hambsch

Voor de tiende keer kwamen amateur-astronomen uit gans Duitsland samen in Stumpertenrod nabij de Vogelsberg. De weergoden waren bij deze jubileumgebeurtenis heel goed gezind en de hele week van Hemelvaart was het uitstekend helder weer. Officieel ging het gebeuren door van donderdag 24 mei (Hemelvaartsdag) tot zondag 27 mei. Toen ik op woensdagavond laat ter

plekke aankwam was het voetbalterrein al volzet en op de daarnaast liggende weide waren ook al enkele gevaartes geïnstalleerd. Daar de schemering al inviel, werd direct het meegebrachte materiaal, een C5 op GP montering (afbeelding 1), opgesteld en werd die eerste nacht gebruikt om hiermee CCD opnamen uit te proberen. Het was de eerste keer dat ik dit alles mobiel uittestte en al bij al viel dit wel mee. De sterrenhemel was prachtig met een grensmagnitude die bij

mag 6.0 lag. Tijdens mijn CCD opnames die toch een 20- a 30-tal minuten duurden, profiteerde ik van de gelegenheid om door de 15" Dobson kijker van mijn buurman te kijken.

De befaamde objecten zoals **M51**, **M57**, **M13**, **M3**, **M64** en de **Cirrus** nevel werden bekeken.

Bij **M51** konden mooi de spiraalarmen en de verbreding in de begeleider **NGC5195**

gezien worden. **M13** was gewoonweg schitterend met een waaier van sterren. Ook **M3** moest hiervoor nauwelijks onderdoen. In **M64** was opvallend de verdonkering van de fameuze stofband te zien. En tenslotte de **Cirrus** was schitterend met een OIII en zelfs het middelste deel zonder NGC nummer was zichtbaar.

Opvallend waren ook de veele Iridium flares, die te zien waren.

Overdag bleef het mooi, het werd zelfs heet en schaduw was er nauwelijks. Kansen in overvloed dus om de zon te bekijken. Op diverse kijkers waren

Afbeelding 1 Mijn opstelling met C5 en 80mm f/5 refractor op GP montering. De ene computer stuurt de montering en de andere is voor het sturen van de

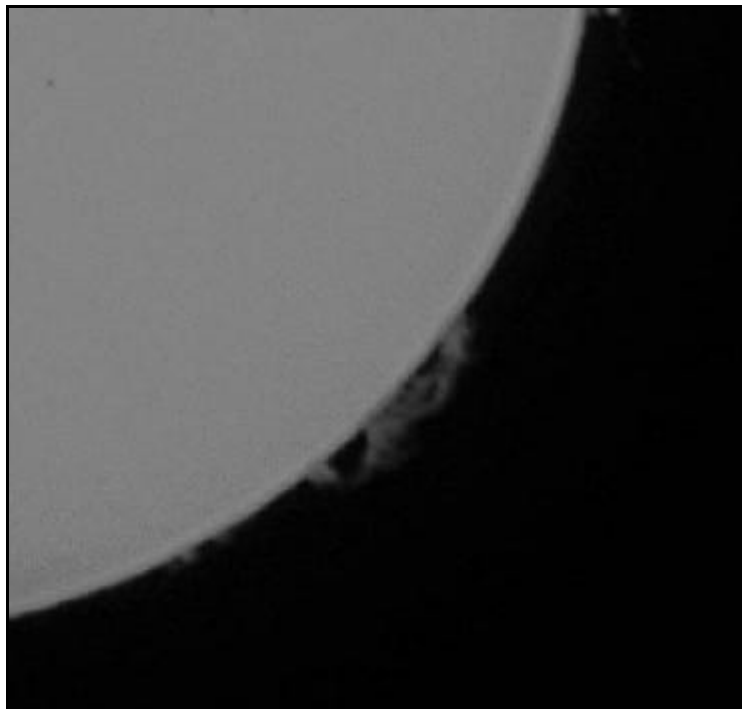

Afbeelding 2 De Helios-1 protuberansen kijker.

geluk dat er enkele grote protuberansen aan de rand te zien waren. Ik heb geprobeerd deze met een digitale camera op te nemen (zie afbeelding 3), wat ook redelijk lukte. Op 26 mei verscheen een grote protuberans van ca 1/5 van de zonnediameter. Hiervan heb ik een afbeelding (nummer 4) van de Duitse mailinglijst bijgevoegd.

Maar de uitblinker was het waarnemen van de zon in wit licht. Hierbij werd het vrij algemeen aanvaarde afdiafragmeren van de grotere kijker, zodat een kleinere zonnfilter gebruikt wordt dan de kijkeropening, danig overhoop gegooid. De zon kon bekeken worden door de 30" Dobson kijker met volle opening. Als

verschillende H-alpha filters aangebracht, de meesten van het type Coronado (www.coronadofilters.com). De AS1-60, AS1-90 en Helios-1 (afbeelding 2) (voor de kenners) waren te bewonderen. Speciaal de grootste filter (AS1-90) toonde een overvloed aan details zowel op de zon zelf als ook aan de rand. Gedurende de eerste twee dagen hadden wij het

Afbeelding 3 : Opname van een protuberans door een digitaal fototoestel achter het oculair te

Afbeelding 5 Een van de twee 75cm Dobsons met indrukwekkende ladder.

zonnefilter werd de bekende Baader-folie gebruikt. Het zonnebeeld, dat zich visueel door een binoculaire inkijk toonde, was adembenemend. Zoveel details in de penumbra van de toen zichtbare grote vlek had ik nog nooit gezien. De granulatie was direct zichtbaar. Een ernaast staande 40 cm Dobson had ook een filter met volle opening en gaf een bijna net zo prachtig beeld. Ik zou dus aan alle eigenaars van grote Dobsons voorstellen ook eens te overwegen een zonnefilter met volle opening te bouwen. Het prijskaartje voor de folie van Baader is echt niet zo hoog. Natuurlijk kon men alle

typen telescopen bewonderen op het plein. De grote Dobsons waren weer massaal aanwezig tot en met 75 cm (afbeelding 5). Maar ook kleinere toestellen, waaronder een reisdobson van 20cm f/4 (afbeelding 6). Ook refractoren waren er zoals de nieuwe korte-brandpunt-apochromaten van Vixen en TMB (afbeelding 7 en 8). Het was de moeite voor iedereen. De nieuwste chineze montering, de EQ6 werd er eveneens voorgesteld (afbeelding 9). 's Nachts kon men dan rondwandelen en de

Afbeelding 6 De 20cm f/4 reisdobson.

Afbeelding 7 : De nieuwe Vixen apochromaat DED 108 f/5.

Afbeelding 8 : De TMB apochromaten op een GIRO montering.

verschillende kijkers met elkaar vergelijken. De derde nacht ben ik gaan waarnemen met enkele leden van de Duitse Deep-Sky werkgroep. De waarnemingen zijn apart opgestuurd naar de rubriek Visual Confrontations en

*Afbeelding 9 :
Voorstelling van de
nieuwe EQ6 montering.
Degelijk maar nog niet*

dus daar na te lezen. Overdag kon nog naar Venus en Mercurius gekeken worden. De uitblinkers qua visueel waarnemen waren natuurlijk de twee 75 cm Dobsons. De rij belangstellenden werd gedurende de nacht nooit korter en vanwege de grote aandacht werden er ook niet al te veel verschillende objecten

ingesteld. Indrukwekkend was het zicht op **M51**. Hier waren alle spiraalarmen te zien en zelfs ook de brug naar de kleinere begeleider **NGC5195**. Ook de uitwaaiers in de begeleider waren te zien. Gewoonwegweg schitterend. **M51** kon

*Afbeelding 10 : Overview
over het footballplein.*

Afbeelding 11 : Twee 50cm Dobsons van leden van de Duitse Deep-Sky werkgroep.

proberen. Niettemin moet ik zeggen dat het een meer dan geslaagd gebeuren was. Spijtig genoeg werd het dan zaterdag betrokken en besloot ik de terugtocht aan te vatten.

Misschien krijgen wij volgende jaar toch weer zo een kans. Duimen maar. Wie meer informatie over deze gebeurtenis wil bekomen kan een kijkje nemen op:

www.teleskoptreffen.de.

natuurlijk ook in de kleinere kijkers bekeken worden, maar daar was uiteraard het detail bijlange niet zo rijk als in de grote.

Ook **M106** werd met de 75 cm bekeken. Het was een mooi en groot stelsel met een uitgerekte heldere kern. De spiraalstructuur was te herkennen, alhoewel niet zeer goed. Uitblinker was natuurlijk de **Cirrusnevel**: met de 75cm waren alle delen, die op een niet al te diepe foto te zien zijn, ook visueel waar te nemen.

De nachten waren al vlug te kort om alles te zien en om alle kijkers uit te

Afbeelding 12 : Een 60cm f/4 lichtgewicht Dobson.

Visual confrontations herfst 2001

samengesteld door Kurt Christiaens

Beste waarnemers,

Ondertussen ligt de meteorologische zomer letterlijk al een stuk achter ons en worden we ondergedompeld in de bijna-dagelijkse nattigheden van de herfst. Kijk toch uit voor frequente opklaringen die zich na het afkoelen van de avondhemel in deze periode van het jaar vrij veel voordoen. Het zijn ideale momenten om de Zomermelkweg in al zijn splendeur te genieten en om wat later tijdens de nacht de melkwegstelsels van de herfststerrenhemel op te zoeken, te beschrijven en eventueel in te tekenen.

Eerlijk gezegd, ik had de oogst na deze zomer iets rijker verwacht, er zijn frequent heldere nachten geweest vooral rond de Nieuwe Maan van de maand augustus en toch...het bleef eerder kalm op waarnemingsgebied. Het zéér laat donker worden zal er waarschijnlijk voor een stuk tussen zitten en na een heerlijke barbeque en het nodige geestrijk vocht is het moeilijk waarnemen. De vorige editie van Visual Confrontations (zie Distant Targets Magazine nr. 22, zomer 2001) was schitterend gevuld met jullie bijdragen, nu moet ik met minder tevreden zijn ondanks het vele verlof en de uitstapjes naar het zuiden van Europe. Stuur gerust deze resultaten nog op naar deze rubriek als je nog zaken liggen hebt.

Vanzelfsprekend verwacht ik jullie herfstobservaties tegen ten laatste 1 december 2001 zodanig dat ze kunnen verschijnen in Distant Targets Magazine nr. 24. Ook jullie oude waarnemingen (zowel beschrijvingen als tekeningen) zijn meer dan welkom en zullen onthaald worden op véél enthousiasme.

In het vorige nummer sprak ik ook over het opzetten van een project om de waarnemers gezamenlijk onder de hemel te krijgen. Ik dacht toen eerst aan het waarnemen van bolhopen maar nu ben ik eerder geneigd om objecten naar voor te schuiven die voor iedereen toegankelijk zijn en een selectie zijn van het beste wat Deep Sky te bieden heeft nl. de Messier catalogus. Tegen het volgende nummer vind ik voldoende tijd om dit verder uit te werken en de nodige ruchtbaarheid te verzorgen voor deze opdracht. Wie zich nu al geroepen voelt kan mij contacteren hiervoor en met mij van gedachten wisselen.

Alles is welkom op volgend adres:

Visual Confrontations
Kurt Christiaens
Schachterijstraat 10
9920 Lovendegem
kurt.christiaens@skynet.be

Ingezonden waarnemingen:

David Van Steenlandt

David heeft zich gedurende de laatste tijd geprofileerd als een ongelooflijk enthousiast en actief waarnemer. Mijn dank voor jouw waarnemingen en tot de volgende Visual Confrontations. (Kurt)

“hoi Kurt, ... ziehier enkele van mijn waarnemingen deze zomer. Vele groeten, David.”

15 juli 2001 Lm=5.5

NGC 5248 (Gx - Boo)

Een galaxie in de rechterbenedenhoek van Bootes. Mag 10,3. Duidelijke vorm.

NGC 5557 (Gx - Boo)

Rechtsonder Gamma Boo. Mag 11,0. Sb 12,5. Een klein maar niet zwak dingetje.

NGC 5676 (Gx - Boo)

Links van Eta Uma. Mag 11,2. Sb 13,0. Net ten westen van een mag 6 ster. Tamelijk goed te zien.

M107 (Gc - Oph)

Laag object. Meer een vlek dan een bol. Ligt wel mooi tussen 5 sterren. 1 links, 1 rechts, 1 boven en een dubbel diep eronder.

M9 (Gc - Oph)

Nog een lager object, maar een gemakkelijk te vinden bolletje. Boven M9 een paar sterretjes.

M75 (Gc - Sgr)

Nog maar eens wat dieper, toch snel gevonden. Duidelijk geconcentreerde bol. Een heldere ster 15' ten n, een zwakke ster vlak ten zo.

M72 (Gc - Aqu)

Lage bolhoop in de Waterman. Zwakke vlek. Een heldere en zwakke dubbel in de buurt.

NGC 7217 (Gx - Peg)

In de rechterbovenhoek van Pegasus. Mag 10,1. Sb 12,5. Kleine maar opvallende gx.

NGC 7814 (Gx - Peg)

Rechtsboven Gamma Peg. Mag 10,6. Nabij een mag 7 ster. Rap gevonden.

14 augustus 2001 Lm=5.7

NGC 6482 (Gx - Her)

Links van Delta Her. Mag 11,4. Sb 12,7. Klein, op het eerste zicht enkel een sterachtige kern te zien,

perifeer toont een halo zich. Het vormt met twee sterren een gelijkzijdige driehoek.

NGC 6703 (Gx - Lyr)

Een eind boven Vega. Mag 11,3. Sb 13,0. Samen met drie sterren vormt het een boogje, het staat in de tweede positie.

NGC 6384 (Gx - Oph)

Rechtsboven de knappe oc IC4665. Mag 10,4. Groot, maar (zoals vaak) ook enigszins zwak. Perifeer kijken helpt. Het ligt in een trapezium van sterren.

Lennart Van Praet

Het is een tijdje geleden dat we Lennart in onze rubriek terugvonden en ik zou zeggen 'welcome back on board!', laat jouw waarnemingen binnenkomen en ik kijk al rijkhalzend uit naar jouw tekeningen. Bedankt. (Kurt)

"Beste Kurt, Ik stuur je enkele waarnemingen door van mei 99 (zie attach 1) en van maart 2000 (zie attach 2), hopelijk kan je er wat mee aanvangen. Het zou wel best kunnen dat de waarnemingen van mei 99 ooit al eens in DT verschenen zijn...

De laatste tijd ben ik op sterrenkundig vlak (inclusief waarnemen), nogal passief geweest, maar dankzij het laatste Siriuskamp heb ik er weer volop goesting in! Ik zou dan ook graag opnieuw regelmatig een steentje bijdragen aan DT, en meerbepaald aan VC dan. Om to the point te komen : als je waarnemingen nodig hebt van een bepaald sterrenbeeld, een bepaald type objecten,... dan mag je me steeds een seintje geven. Een deep-sky goeroe ben ik niet, maar gedurende de voorbije 4 jaren heb ik toch ook al een aantal boekjes volgeschreven met bla-bla over zwakke vlekjes en dergelijke meer...

Ik ben tevens van plan om in de toekomst wat meer te tekenen, wat ook wel eens van pas kan komen voor wat extra bladvulling, niet? :-)

Zo, dat was het denk ik. Groeten en tot uw dienst ! Lennart"

Dilbeek: 15-16/5/'99 (23.45u.-02.15u)

114mm Dobson f/8

Seeing : 2 Transparency : 2

Weer : volledig onbewolkt en een erg klare hemel

Lm : /

Ik vermeld hier enkel nieuwe objecten of vermeldingswaardige objecten.

NGC3607 : erg helder bij periferie ; vrij groot en ovaal (O-W) ; mooi object.

NGC3608 : duidelijk zwakker dan 3607 ; rond stelsel ; gesitueerd ten noorden van 3607.

NGC3626 : rond en klein object ; helder.

NGC4631 : the Whale galaxy ; bij 45x is een heldere, witgrijze streep te zien, langer bij periferie, erg mooi zicht ; bij 90x is het stelsel enigszins gevlekt bij aandachtig kijken, en de oostelijke uitloper lijkt wat dikker.

NGC4656,-57 : Hockey-Stick ; tamelijk zwak en langgerekt stelsel ; geen structuur.

NGC4490 : zéér helder stelsel ! ! Groot, ovaal, en een kleine kern. Zaaaalig!

NGC4485 : begeleider 4490 ; bij 90x vermoed.

NGC4449 : erg helder object ; ovale vorm met diffuse randen en een kleine kern.

Uppgren1 : open sterrenhoop...

NGC4214 : te zien als mistige, ronde vlek ; helder.

NGC4244 : ? ? ; slechts zwakjes zichtbaar...

NGC4565 : steeds mooi natuurlijk de Spoelnevel ; heldere kern met uitloperijtjes.

NGC4147 : erg leuk bolhoopje ! Pluizig rond bolletje bij 45x. Bij 90x is een kerntje zichtbaar.

NGC4394 : begeleider M85 ; klein vlekje, tamelijk helder.

NGC5033 : eindelijk kon ik dit stelsel eens goed zien ! Het was nog behoorlijk helder bij beide vergrotingen en is min of meer egaal ; ovale vorm.

NGC4754 : 90x : helder bij periferie ; rond vlekje.

NGC4762 : 90x : heel leuk ! Erg smal, langgerekt stelseltje ; helder.

M59 & M60 : beiden opvallend helder, groot en met kerngebied bij 45x.

NGC4638 : gesitueerd iets boven de lijn tussen 2 sterren ; klein ovaaltje bij 90x.

NGC4647 : af en toe zichtbaar bij 90x ; klein, grijzig vlekje dat ietwat minder opvalt door de aanwezigheid van M60 net ten zuiden van 4647.

M89 : helder, compact.

M90 : grotere, ovale vlek ; helder.

M88 : helder stelsel.

M91 : vrij zwak en klein stelsel ; rond van vorm.

M4 : erg zwak vanuit Dilbeek!

NGC6384 : ik ben niet zeker dit stelsel gezien te hebben...

Onderstaande waarnemingen werden verricht te Dilbeek met mijn 114mm Dob f/8. Het was telkens zeer helder en de seeing was steeds goed. De grensmagnitude (wel gemeten pal in het zenit) lag meestal rond de 5.5 (éénmaal 5.9), heel goed voor Dilbeek. Koude heldere maartse nachten zijn toch zo mooi... ! (Maart 2000)

M97 De Uilnevel

45x : reeds goed zichtbaar als een vaag, grijs schijfje.

45x+UHC : scherper afgelijnd, veel meer contrast ; erg mooi beeld.

90x+UHC : langs de OZO-kant en de WNW-kant lijkt er een stuk uit het schijfje gebeten ; dit zijn allicht de twee beruchte ogen.

NGC3489 Stelsel in Leo

45x : helder maar klein, sterchtig voorkomen welhaast .

90x : nog steeds compact, maar nu is er een duidelijke oppervlakte te zien.

NGC5005

Erg helder, compact stelsel met een ovale vorm.

90x : 8' ten ZO van het stelsel staat een sterretje van m12.6 en 10' ten Z één van m1 2.0.

NGC4361 Planetaire nevel in Corvus

Regelmatig flitst dit object op als een vrij groot grijsachtig schijfje, bij beide vergrotingen met en zonder UHC te zien.

Ik heb de indruk dat, wegens de lage stand, 45x+UHC nog het beste beeld gaf .

M104 De Somberronevel

45x : héél helder, langwerpige vorm is opvallend en een helder kerntje lijkt zichtbaar.

90x : duidelijke verdikking in het midden, bij periferie aanzetten tot structuur.

NGC4699 Stelsel in Virgo

Helder maar erg klein.

45x : op de juiste positie staan 2 sterren naast elkaar (afstand 5.5' oriëntatie O-W), maar bij goed kijken is de westelijke ster wazig : NGC4699, met ten O een ster van m11. Eén scherp kerntje is reeds zichtbaar

90x : lichte elongatie ? NNO-ZZW uitgestrekt ? Dit blijkt inderdaad te kloppen (Megastar)

NGC4697 Stelsel in Virgo

45x : helder nevelvlekje

90x : diffuus met afzwakkende randen, quasi rond

NGC4636 Stelsel in Virgo

Bij beide vergrotingen te zien. Grijsig stelsel met een ronde vorm.

90x : kern te zien-3.5' ten N staat nog een m10.8-ster.

Jan Van Gastel

Ik denk dat het de eerste maal is dat we Jan Van Gastel mogen verwelkomen in deze rubriek en hoe...Jan verzamelde een indrukwekkende lijst objecten van bekende en minder bekende objecten. Zijn beschrijvende stijl is grondig, gedetailleerd en getuigd van een 'liefde voor het vak'. Zo hebben we het graag...bedankt Jan.

“Waarnemen in midden Frankrijk.

In de periode van 20 juni-2 juli ben ik met vakantie naar Les Manges geweest, een klein dorpje (slechts een tiental woningen ongeveer) ten Oosten van Chateau-Chinon, op ongeveer 100 km van Dijon. En natuurlijk ging de 20 incher mee, daar had ik hem tenslotte voor gebouwd. Ik kon de telescoop gewoon in de tuin opzetten en had van daar uit een goed uitzicht op het Zuidzuidoosten t/m Westen. De grensmagnitude lag rond de 6.2. De seeing was wisselend. De eerste nacht miste ik helaas. Het was bewolkt en ik heb de aankomst daar toen maar met redelijk wat spiritualiën gevierd. Toen het om 1 uur toch helder bleek toch nog geprobeerd de telescoop op te zetten. Nadat ik met mijn

vangspiegelkooi van de trap gevallen was (gelukkig niks beschadigd) ben ik toch maar naar bed gegaan. Daarna heb 6 achtereenvolgende nachten kunnen waarnemen, voordat het een nacht slecht weer was. Toen kwam de maan roet in het eten gooien. Hieronder de waarnemingen die ik heb gedaan.

Jan van Gastel”

Nacht van 20-21/6

NGC5457 (M101)

Nadat deze galaxy laatst op de Veluwe wat tegenviel, hier ook eens geprobeerd. Tot mijn verbazing zag ik hem al zeer duidelijk staan in mijn 80 mm zoeker. In de telescoop: een prachtig gezegd. Zeer duidelijke, dikke spiraalarmen met goed zichtbare verdikkingen. Een van de spiraalarmen (aan de ZO kant), loopt wat weg van de rest en er is een hap uit, waarna een verdikking volgt. Er was zoveel detail, dat ik het niet heb onthouden. Ik heb van deze galaxy (en van de volgende) helaas geen notities gemaakt, terwijl er zo ontzettend veel details in te zien zijn.

NGC5194 en NGC5195 (samen M51)

Ook M51 was zeer duidelijk in mijn zoeker te zien. In de telescoop had NGC5194 zeer duidelijk zichtbare spiraalarmen, met enkele goed zichtbare verdikkingen, zowel in de Oostelijke als in de Westelijke arm. De brug naar NGC5195 (die uiteraard niet echt is) was goed zichtbaar. Bij beide galaxies was een duidelijk heldere kern te zien.

NGC6207

Een gebogen, brede, heldere streep in PA (ongeveer) 160 graden, met aan de Westelijke kant een wat zwakkere, smalle halo en met een mag 13 ster bijna in het midden. Had ik eerder gezien op de Veluwe, maar minder duidelijk, omdat het daar toch toch een stuk minder donker was dan in Frankrijk.

IC4615

Ook aan de andere kant van M13 staat een galaxie: IC4615 (mag.12). Een zeer, zeer zwakke galaxie: net een grijze ster die je niet scherp krijgt, iets uitlopend naar alle kanten.

NGC6181

Ook een galaxie in Hercules (mag 11.9). Goed te zien, weinig heldere kern. Bijna rond.

planetaire nevel NGC6210

Een oude bekende van me: de nevel is prachtig groen, met een duidelijke centrale ster. Bij 200-264 keer het duidelijkst te zien, bij 400x zag ik de centrale ster niet meer.

Messier bolhopen in Ophiuchus.

M10 en 12 zagen er prachtig uit. M12 wat verder opgelost dan M10. M14 wat zwakker en minder opgelost dan de beide vorige en M107 nog iets zwakker. Beide laatste kon ik niet tot de kern oplossen.

NGC6517 (globular van mag 10 in Oph)

Een ronde nevel. Bij perifeer kijken iets korrelig, maar niet echt op te lossen.

NGC6309: Box nebula

NGC6309 is een planetaire nevel van mag 11 in Ophiuchus. Vlak er naast een zwak (mag 13 of zo iets) sterretje, iets ZO. De nevel is kleurloos. Duidelijk langwerpige vorm. Samen met het sterretje vormt hij (in een Newtonkijker) een enigszins schuin staand uitroepteken: een brede wat vagere streep (de nevel) met een heldere punt (het sterretje). Aan de kant van het sterretje is de nevel duidelijk helderder dan aan de andere kant. Ik meende ook wat donkere structuur in de nevel te zien bij perifeer kijken.

Sagittarius

Aan het eind van een waarneem sessie op 21/6/ (om ongeveer 03.15 uur) nog “even” naar Sagittarius. Ik wilde dit even snel doen, omdat ik de bekende nevels hier al veel vaker had gezien. Echter nog nooit met de 50 cm en nog nooit onder zo’n donkere hemel. Ik stond versteld van de duidelijkheid waarmee ik alles zag. De lagunen nevel: prachtige open sterrenhoop plus zeer heldere nevel. De donkere lanen waren haarscherp, zelfs al bij 80x. De Triffid nevel sloeg alles: precies als op de foto, maar dan zonder kleur. Duidelijke donkere banen en een dikke nevel, met name het gedeelte dat op foto’s altijd rood is. Het andere (op foto’s blauwe deel) was duidelijk afgescheiden van het andere deel, iets zwakker, maar overduidelijk en uitgestrekter dan ik ooit had gezien.

NGC6720 (M57)

Als klap op de vuurpijl de centrale ster in M57 gezien, bijna in het zenit. Om kans te maken deze te zien hoor je een sterretje van mag 14.7 (sommigen zeggen 14.9) te kunnen zien NO van de nevel, zo schrijven geroutineerden. Wel, dat lukte. Het sterretje was zo helder toen ik een tijd aan het oculair zat gekluisterd, dat het bij wijze van spreken in mijn ogen prikte. Ik zag nog zwakkere sterretjes (zeker een van 15.3). De centrale toonde zich wel, maar met tussenpozen. Soms zag ik hem even tamelijk goed, dan weer even niet. Hij bleef niet steeds in beeld. Het langst dat hij in een keer in beeld bleef schat ik op zo’n vier seconden.

Nacht van 21-22/6

NGC5746 en NGC5740, twee galaxies in Virgo, respectievelijk magnitude 11.6 en 12.7. Beide passen in een beeldveld (40') en lijken dan wel iets op M81 en M82: een edge-on (NGC5746) en een face-on galaxie. Alleen is de face-on duidelijk zwakker dan de andere. NGC5746 is duidelijk een zwakkere uitgave van M82: een heldere kern en naar de punten toe zwakker. In de zwakke delen is structuur (donkere vlekken) te zien. Aan beide uiteinden een zeer zwak sterretje, van, geschat, magnitude 13-13.5. NGC5740: een niet erg heldere kern en een bijna ronde halo, niet erg uitgestrekt.

NGC6426

Bolhoop (mag 11.2) in Ophiuchus: zeer zwak, zo goed als niet op te lossen.

NGC6751

Een planetaire nevel van magnitude 13 in Aquila. Zeer goed te zien. Lijkt ~~nø~~ zo goed als rond, iets groenig, met een goed zichtbare centrale ster.

Nacht van 22-23/6

Galaxies vlak in de buurt van M92 gezocht. Hierover stond een artikel (met plaatje van de omgeving uit de DSS) in Sky and Telescope van juli. Het zijn galaxies tussen magnitude 12 en 15. Ik heb er vier van gezien, vrij duidelijk. Gemakkelijk te zien was NGC6323 (mag. 12.8), een langwerpige, edge-on galaxy. Ook gemakkelijk waren NGC6329 (volgens TheSky mag.15, maar dat geloof ik niet) en NGC6327 (mag. 12.8) is een zo goed als ronde galaxy, met een vrij heldere kern. En tenslotte NGC6332 (mag. 13). Iets ovaal van vorm en naar buiten toe in helderheid afnemend

NGC6781

Planetaire nevel (mag. 12) in Aquila. NGC6781 is groot en rond. Duidelijk te zien. Een zeer zwakke centrale ster.

NGC6804

Planetaire nevel (mag. 12) in Aquila. Langgerekt, met drie sterren erop, waarvan de helderste (niet in het midden) de centrale is. Aan de kant van de centrale ster het helderst, naar de nadere kant zwak uitlopend.

NGC6618, M17 of de Omeganevel

Later op de avond de omeganevel opgezocht: prachtig. Een dikke nevel, met enige goede wil: de vorm van een zwaan (in een Newtonkijker). Borst kop en schouder-rugpartij een dikke nevel. De "vleugels", op zwanemanier omhoog gehouden, duidelijk ijler. Ook de staart ijler. Overigens: de staart is in de 50 cm een stuk langer dan het hele lijf, breed uitlopend met duidelijke donkere

structuren. Ook voor de "bek" nog nevel en op de "kop" een soort ijle kruin.

NGC6626, NGC6638 en NGC6644

Tenslotte nog drie vlakbij elkaar staande objecten, twee bolhopen en een planetaire nevel, in Sagittarius opgezocht. NGC6626 (M28; magnitude 6.9) is een heldere bolhoop. Dan, vlak erbij, NGC6638 (magnitude 9.2) een duidelijk zwakkere bolhoop en niet opgelost, hoewel enigszins korrelig. Vlakbij deze laatste de planetaire nevel NGC6644 (magnitude 12.2): heel zwak; op de grens van het zichtbare.

Nacht van 23-24/6

NGC6166

Een galaxie van mag. 12 in Hercules. Heldere kern, zowel bij 80 als bij 200x goed te zien. Vorm enigszins rond, maar onduidelijk en niet erg wijd uitlopend.

NGC6366

Bolhoop in Ophiuchus (mag. 10). Onregelmatig. Aan de Westkant geflankeerd door 4 sterretjes van mag. 10-11. Niet duidelijk van vorm, met uitlopers. Veel blijft onopgelost, maar zelfs bij 80x toch al "opgesproeide" sterretjes. Bij hoge vergroting (264 en 400x) wat meer.

NGC6426

Bolhoop in Ophiuchus (mag. 12.2). Bij 80x al te zien. Blijft korrelig, ook bij hoge vergroting (264x en meer) slechts weinig kleine opgeloste sterretjes.

Nacht van 24/25-6

NGC6702 en NGC6703

Twee galaxies in Lyra (respectievelijk magnitude 12.2 en 11.4 volgens Luginbuhl en Skiff). Volgens TheSky zijn ze beide van magnitude 12.2. Beide waren zeer goed te zien, NGC6703 iets duidelijker, zoals te verwachten was (uitgaande van de opgave van helderheid van Luginbuhl en Skiff). Beide waren klein, rond, met een heldere kern en pasten gemakkelijk in hetzelfde beeldveld van 39'. Volgens Luginbuhl en Skiff is 6702 iets langgerekt, maar zo zag ik hem niet, bij mij leek hij vrijwel rond. Zowel met lage (80x) als hoge vergroting (400x) beide goed te zien.

NGC6778

planetaire nevel in Aquila (mag. 13). Al met 80x een klein bolletje te zien. Met meer vergroting uiteraard groter. Iets langgerekt. Kleur, grijsig met misschien iets blauwigs. Geen centrale ster gezien.

NGC7672

Eveneens een planetaire nevel in Aquila (mag. 14 volgens TheSky, 12.7 volgens Luginbuhl en Skiff).

Vrij duidelijk te zien: een tamelijk grote nevel. Magnitude 12.7 acht ik waarschijnlijker dan magnitude 14. Geen centrale ster te zien, hoewel er soms even wat op leek te lichten; meerdere sterretjes trouwens. Heeft wel enige donkere structuur. Geen duidelijke grens met de omgeving.

Nacht van 25-26/6

NGC6960

De sluiernevel in Cygnus. Pachting. Het deel Noord van 52 Cyg scherp als een zwaard en met teveel structuur om te beschrijven. Het deel Zuid van de ster gespleten door zwarte banen. Met een UHC filter werd dit alles nog veel scherper en duidelijker. Niks vage nevel: hij staat als een strak gordijn in de lucht. De delen ernaast (o.a. NGC9695 en NGC9692) ook duidelijk en met veel structuur, hoewel iets minder scherp afgetekend.

NGC7013

Een galaxie (mag. 12) in Cygnus, niet ver van de sluiernevel vandaan. Gemakkelijk te vinden. Helder, bij welke vergroting ook. Het duidelijk bij 200-264x. Heldere kern. Edge-on stelsel, langwerpig N-Z, zwak uitlopend.

NGC6717

Dit is Palomar globular 9 in Sagittarius (mag. 9.2). Vlak naast een ster van magnitude 5 (32 Sagittarius). Palomar globulars staan bekend om hun moeilijke zichtbaarheid. De naam komt van de ontdekking op fotografische platen van de eerste Palomar Sky Survey (POSS) in de jaren vijftig. Nummer 9 (van de in totaal 15) is de gemakkelijkste. Overigens niet zo gemakkelijk als de magnitude aanduiding (9.2) doet vermoeden. Maar toch was hij snel gevonden. Hij leek uit drie (verder onopgeloste) lobben te bestaan. Twee daarvan zijn eigenlijk mag. 13 sterretjes die er zeer dicht bijstaan. Bij hoge vergroting worden ze, zo laag boven de horizon, nogal uitgesmeerd. Het best bleek deze bolhoop zichtbaar met een vergroting van rond de 200x.

JOSCH HAMBSCH

De werkkraft van Josch mag terecht opmerkelijk genoemd worden. Opnieuw stuurde hij waarnemingen naar deze rubriek. Van Josch gaan we met zijn nieuw instrumentarium zeker nog spectaculaire waarnemingen kunnen verwachten. Bedankt voor het groot maken van de WG DeepSky. (Kurt)

“Waarnemingsverslag 12-13.08.01

Naar de Perseidenkijavond van ANDROMEDA MOL op 11 augustus jongstleden, waar het redelijk slecht weer met hoge bewolking was, klaarde het

na middernacht op en ik gebruikte nog de voordelen van mijn sterrenwacht om verder waar te nemen. Kijker C8 f/10.”

NGC7009, Saturn nevel in Aquarius

Wazig bolletje, eerst bij ca 300x de uitstulpingen buiten het bolletje (de ringen) te zien, maar flauwtjes.

M26, open sterrenhoop in Scutum

Niet al te spectaculair, naast M11, veel minder helder en opvallend. Vier helder sterren vallen op en erom eerder wazig van de ander minder heldere sterren.

M17, omeganevel in Sagittarius

Lijk op een L met OIII-filter, zonder filter al bijna niets te zien, vanwege de lage westelijke stand van het object rond deze tijd (1.30 MEZT), wazig niet al te veel structuur te zien.

M16, arendnevel in Sagittarius

Veel minder zelfs met OIII filter bijna niets te zien van de nevel (te wijten aan de lichtvervuiling). Alleen de open sterrenhoop is te zien.

M11, open sterrenhoop in Scutum

Veel opvallender een ster bijna in het midden blinkt eruit. Ca 60 sterren duidelijk en andere donker en wazig ertussen. Twee sterren aan de westkant blinken ook eruit.

NGC6934, bolhoop in Delphinus, Caldwell lijst no. 47

Veel minder spectaculair dan M5, misschien een vierde zo groot. Ook minder details vast te stellen

NGC7006, bolhoop in Delphinus, Caldwell lijst no. 42

Nog eens veel minder, want heel ver weg, alleen een wazig vlekje te ontdekken.

M2, bolhoop in Aquarius

Weer iets anders, veel helderder dan voorganger. Ingepalmd in een driehoek van niet al te heldere sterren. Enige structuur te herkennen en ook individuele sterren bij 100x.

Tenslotte nog **Uranus** waargenomen, vormt een driehoek met twee minder heldere sterren. Als bolletje te zien bij 200x, tegenover de sterren.

Dan op 13 augustus weer helder weer, warme nacht met grensmagnitude rond 5.3, dus de melkweg was te zien. Eerst samen met Nicco Dejongh en vriendin waargenomen en later alleen.

CR399, open sterrenhoop ook kapstok genoemd in

In de 8x50 zoeker duidelijk en mooi te zien, 10

sterren van ongeveer gelijke helderheid vormen een asterism in de vorm van een kapstock. In de C8 bij verre niet zo indrukwekkend vanwege het kleine gezichtsveld bij 100x. Van **NGC6802** in de buurt was in eerste instantie niets te zien. Later dacht ik wel iets noordelijk van de oostelijkste ster gezien te hebben maar heel vaak.

M13, bolhoop in Hercules

blijft toch altijd een mooi object, duidelijk de spinnenpoten te zien, ook veel individuele sterren. Bij 200x sterren opgelost tot in de kern.

M92, bolhoop in Hercules

Lijkt als kleinere broer van **M13**, maar moet niet onderdoen. Ook hier opgelost tot in het midden bij 200x de buitenste sterren lijken als spiraalarmen rond de kern te tollen.

M57 planetaire nevel in Lyra

De ringnevel laat duidelijk zijn vorm tonen. Bij 200x en zonder filter is het binnenste van de ring niet donker maar grijs. De ster westelijk van mag 12 is ook te zien en soms deze in de ring eerder aan de oostelijke kant. De centrale ster is niet met deze opening te halen. Wij hebben al geprobeerd met 50cm en ook met deze kijker was hij niet duidelijk (zie het laatste DT). Ook **IC1296** moet niet opgezocht worden, veel te zwak voor visueel waar te nemen met een C8.

M2 bolhop in Aquarius

Tegenover **M15** heeft deze een veel uitgebreidere kern (bij 200x) en is ook niet zo helder. Minder sterren zijn opgelost, maar er zijn toch duidelijk meer sterren te zien, alles blijft eerder wazig.

M72 bolhop in Aquarius

Veel zwakker dan **M2**, niet oplosbaar, alleen heel wazig vlekje bij 200x.

M73 open sterrenhoop in Aquarius

Allen de 4 sterren te zien.

Uranus was ook op het lijstje en hij was al een beetje opgeschoven tegenover de dag daarvoor.

Tenslotte nog naar **M31**, **M32** en **M110** gekeken, laag in het oosten.

M110 stelsel in Andromeda

nogal flauw, redelijk groot vlek en heel vaag.

M32 stelsel in Andromeda

Rond vlekje rond een ster (heldere kern)

M31 stelsel in Andromeda

Over ca 1.5 tot 2 beeldvelden te volgen, stofband

niet al te duidelijk. Heldere ronde kern met grote wazige uitdijingen. Aan de oostkant lijkt het wel donkerder.

André Aerts, Wim Nihoul, Josh Hamsch en René Rijken

Onvermoeibaar zoals altijd gingen deze waarnemers opnieuw aan de slag. Opnieuw mooie waarnemingen. Bedankt manne!!! (Kurt)

“Waarnemingen op 14-08-2001 door André Aerts, Wim Nihoul, Josh Hamsch en René Rijken met de 32 cm dobson f 4,8 - hoofdzakelijk 21mm en 14mm Pentax oculairen. Een zeer aangename avond met een heldere lucht en goede zichtbaarheid, we halen dus de voor mijn tuin gemiddelde grensmagnitude van ruim 5.”

Na enig zoekwerk werd komeet C/2001 A2 LINEAR teruggevonden in het grensgebied tussen Delphinus, Sagitta en Vulpecula : een grote en vrij zwakke vlek met lichtjes verhelderde kern.

DELPHINUS

NGC6905 : planetaire nevel (mag 11,1): de Blue Flash Nebula, een opvallende kleine ronde nevel met duidelijke blauwe kleur, André meent een donkere vlek te zien in het midden, Josh houdt het eerder bij een onregelmatige helderheid.

NGC6934 : bolhoop (mag 8,7) : kleine, heldere, niet oplosbare bolhoop naast een sterretje van m 9,5.

NGC7006 : bolhoop (mag 10,5) : niet oplosbare bolhoop; zoals de magnitude aangeeft iets zwakker dan NGC6934.

OPHIUCHUS

M10 : bolhoop (mag 6,6) : grote heldere bolhoop, vrij goed op te lossen, prachtig gelegen in een driehoekje van heldere sterren.

SAGITTARIUS

M17 : de Zwaan- of Omeganevel: reeds zonder filter is opvallend een langgerekte nevel te zien met aan een uiteinde een verdikking.

Met de UHC doet hij vooral de eerst aangehaalde naam alle eer aan: de vorm van een op het water dobberende zwaan (of eend of andere vogel) is duidelijk te herkennen.

De herkomst van de naam Omeganevel is mij minder duidelijk.

SERPENS

M16 : grote, nogal verspreide open sterrenhoop (mag 6,0)

Het gebruik van de UHC filter onthult eveneens de

bekende nevel waarin deze sterrenhoop ligt:
IC4703: de Eagle of Star Queen Nevel, die echter niet de bekende prachtige vormen van de fotos prijsgeeft, enkel een grijze gloed rond de M16 cluster.

AQUARIUS

NGC7009 :planetaire nevel (mag 8,3): de Saturnusnevel, een kleine, licht uitgerekte nevel met een duidelijk blauwe kleur. De antennevormige uitsteeksels aan beide zijden, waaraan de nevel zijn naam dankt, zijn niet te zien.

M72 : bolhoop (mag 9,3): zwakke bolhoop 3° WRW van NGC7009 , niet oplosbaar

M73 : is geen nevelig object, maar een asterisme van 4 sterretjes in Y-vorm

CYGNUS

NGC6960 : de westelijke Sluiernevel (het gedeelte langs 52 Cyg) : zonder filter is met enige moeite een dunne lijn waarneembaar aan een zijde van 52 Cyg. Met de UHC filter wordt het een opvallende band aan weerszijden van de ster.

NGC6992-95 : de oostelijke Sluiernevel : reeds zonder filter duidelijk zichtbaar (vooral NGC6992).

Na aanbrengen van de UHC filter een overweldigend zicht: NGC6992 strekt zich over het volledige beeldveld uit en gaat via een kleine onderbreking over in het minder heldere NGC6995.

VARIA

Tussen eind augustus en begin september was er op de VVS mailing list een interessante discussie te lezen betreffende het visueel waarnemen. Voor iedereen die nog niet op internet zit of die de discussie nog eens wil doorlezen, dit is jullie moment. Stuur aub reacties door onder de vorm van lezerbrieven naar Distant Targets Magazine. Bedankt!!!

Langs deze weg wil ik alle amateur astronomen aanmoedigen om toch hun kijker naar buiten te sleuren en te genieten van de Belgische

sterrenhemel. Dit ondanks de negatieve mail die ik onlangs las. Waarbij ons wordt aangemoedigd om nog juist variabelen te waarnemen en visuele waarnemingen af te zweren. Moeten we niet eerder de mensen aanmoedigen om terug de sterrenhemel te bekijken. Met alle respect voor de mensen die fotograferen, kan geen enkele foto de echtheid van een sterrenhemel weergeven. Maar astrofotografie en waarnemen zijn natuurlijk twee verschillende takken, zo kan ik gerust ook genieten van een mooie astrofoto. Ik wil maar zeggen, deepsky kan zeker nog in België. En inderdaad België is niet zo'n ideaal land om waar te nemen. Maar dat komt natuurlijk door de vele bewolking, en niet door de vele waterdamp. Toch blijven er nog genoeg dagen over om met plezier waar te nemen. En dat het nog heel helder kan zijn zonder damp geeft ons de maand Augustus bewezen. Waar we verwend geweest zijn met een 5 tal kraakheldere nachten. Wat de lichtpollutie betreft is het natuurlijk waar dat deepsky-waarnemingen niet meer mogelijk zijn vanuit de stad. Maar ook daar is een oplossing voor, investeer in een transportabele kijker en observeer van uit een landelijke omgeving. Donkere plaatsjes zijn er overal. Regean Clauw

Beste Clauw Regean,

Er zijn zeker nog mensen, die geloven in de visuele waarneming. Ik gebruik uitsluitend mobiele instrumenten, zodoende ik op een donkere plaats met kompas, veldkijker en als het niet te ver is met refractor en rode lamp het veld intrek, soms samen met de koeien en hun resten. De maand augustus was prachtig, ik heb alleen spijt dat ik niet te veel 's morgens heb waargenomen. Maar dat kan nog maar wel met een dikke jas aan (November, december 's avonds). Toch droom ik ervan een eigen koepel te hebben met een "Rolls" erin. Maar een hobby is een hobby. We hebben wel de kans te gaan waarnemen met prachtige instrumenten in de Volkssterrenwachten. Je moet maar een afspraak maken en u heeft een "Rols" om te rijden. Groeten en helder weer gewenst,
Lode Stevens

Inderdaad, Regean

Ik kan alleen maar beamen wat je zegt : bij de astrofotografie kan je nooit helemaal weergeven wat je oog heeft gezien, alleen een deel(tje) van het geheel. Als astrofotograaf preek ik hier echter niet tegen mijn eigen winkel hoor, want dankzij die foto's kun je anderen overhalen om te stappen in de zeer boeiende wereld van de astronomie. Die moeten ook klein beginnen. En wat je zegt over deepsky in België : die paar nachten in augustus hebben zeker bewezen dat we niet mogen klagen. Ik heb namelijk maar zelden zo goed de Melkweg gezien tijdens de zomer. Ik haal wel geregeld meer dan 5.0grensmagnitude hier in Otegem (op 14km

van Kortrijk!). Soms zet ik mijn G8 effe langs de kant en kijk wat met een klein refractortje met breedhoekoculair naar de sterrenhemel en kan er soms de rest van de nacht mee zoet zijn...Het kijkertje past zo op een fotostatief maar geeft ook goede beelden en kan zonder probleem 'mee op schok' genomen worden. Groeten, en (nog meer) clear skies

Bruno Nolf

Beste Lijst,

Al mag iedereen op zijn kop staan ; visuele impressies en haar ervaringen blijven onbetaalbaar. Ik krijg geen "kick" van een astrofoto bekroond met verschillende schoonheidsprijzen ergens in een of ander astronomisch tijdschrift ; ik wil het met mijn eigenste ogen waarnemen ! Dat is ook oa geldig voor de meteorenastronomie ; meer bepaalt de videowaarnemingen. Straks hoeven we tijdens een sterrenregen enkel maar nog de video buiten te zetten ; lekker doorslapen en dan overdag met een natje en een droogje meteoren tellen...Oké ; het is een enorme (onmisbare) vooruitgang en perfectionering voor het meteorowaarnemen en haar studies ; maar de visuele impressies (van bv Leoniden 98) zijn gewoon onbetaalbaar. En dat is met geen enkel camera weer te geven. Dat zullen alle getuigen van deze historische nacht wel kunnen bevestigen. Het visuele werk zal overigens nooit volledig kunnen vervangen worden door de techniek. Zij blijft een zeer belangrijk onderdeel in de meteorenastronomie. Goed, ik sta ook compleet achter de vooruitgang ; het kan ons alleen maar ten goede komen ; ons betere en mooiere resultaten opleveren. Maar niets is met de kracht en het perfectionisme van het menselijke oog te vergelijken. Use Them! Vriendelijke groeten, Michel Vandeputte.

Visueel is zeer mooi, maar ik heb gemerkt dat ik toen ik in A'pen woonde alleen maar ging waarnemen op een donkere plek als het echt kraakhelder was en dat zo ging blijven voor de hele nacht. Dat kon ook maar enkel in het weekend want het was een uur rijden, dus tijdens de week was er geen tijd genoeg om daar naartoe te gaan, deftig te waarnemen en terug te keren en een goeie nachtrust te hebben om de dag erachter te gaan werken. Al die mooie heldere weekdagen vielen er dus vantussen. Daarbij kwam dan nog de vrouwtheorie die stelt dat wederhelften het niet op prijs stellen als je vanaf het helder is een hele nacht weg bent van huis. Het gevolg was dat ik veel minder deed rond astronomie. Sedert ik mijn vaste opstelling heb doe ik veel meer, want ik moet het dak gewoon maar open en dichtdoen. Het is een uitdaging om vanuit midden Willebroek aan deepsky te doen ! CCD lost inderdaad problemen van lichtervuiling voor een

stuk op, maar het vervangt niet de visuele waarnemingen. Vergeet niet dat terwijl je 3 uur aan het fotograferen bent je niets anders kunt doen, tenzij je nog een kijker hebt.... dus dat wordt saai. Voordeel is wel dat je gewoon de pc kan programmeren om 4 uur beelden te maken en naar bed kan gaan. De opstelling doet de rest. Dan nog halverweg eens opstaan om de sterrenwacht af te sluiten en de darkframes te laten maken ...Zo heb je wel beelden en heb je toch genoeg geslapen om te gaan werken de dag erachter ... lang leve de technologie !

Maarten

Hallo,

Ik ben van mening dat er niks boven visueel waarnemen gaat, mijn ervaring is dat ik in mijn sterrenkunde hobby er steeds weer op terugval. Tal van hulpmiddelen maken het mogelijk fraaie forografische, ccd en andersoortige waarnemingen te doen. Deze technische hulpmiddelen geven dikwijls zeer abstracte resultaten die er overdag op het bureau zeer fraai uit zien, maar die het kwa belevingswaarde niet halen bij het echt zelf waarnemen. Voor mensen die houden van de output van de Hubble telescoop blijft er altijd de vraag "is it real, or is it Photoshop ? ". Als je sterrenkunde niet vanuit een puur wetenschappelijke benadering beleeft, gaat er uiteindelijk toch niets boven het "zelf gezien hebben", vind ik. Kortom, ik sluit mij aan bij al diegenen die het visueel een warm hart toedragen... de kostenloze astronomische ervaringsbron, onze wereld !

groet,

Rob Sanders

Sagittarius meteoren waarneem groep (DMS)

Beste Maarten en lijst,

wat dat weinig kijken betreft heb ik echter een prima oplossing voor u : koop u een klein draagbaar kijkertje ... ge gaat er veel meer plezier aan beleven dan ge denkt:) Grapje :) Bij mij is telkens het leukste wat ik NIET zie ... en erbij fantaseer. Toen ik laatst naar mars aan het kijken was droomde ik van de canyons daar, de woestijnen vol rotsblokken, etc... ik was echt wel effe "weg". Dit was echt genieten achter mijn kijkertje. Who cares dat het maar het kolkend klein bruin-rood bolletje is met 2 zwarte vlekjes? Als ik een mooie foto van mars wil ga ik wel effe naar www.nasa.gov :) Idem voor de maan, een wazig sterrenstelsel, de zon etc. Ik weet het ... de pros op deze lijst zullen dit weinig "wetenschappelijk" vinden ("fantaseren bij waarnemen ... hoe durft

ge...") ... maar ik ben geen astronoom after all ... en ik denk dat de meeste van ons dit niet zijn ... het is en blijft een hobby he. Objective #1 is dat ik me amuseer ... werken doe ik overdag wel ...Eigenlijk doen wij, hobbyisten, allemaal een beetje hetzelfde : meer over onze hobby te weten komen ... en onze instrumenten daarbij tot aan hun limiet pushen. Ik bedoel : wanneer ik in het centrum van een grote stad vanop mijn balkon met het blote oog een sterretje van 4.9 kan zien in het zenit (al echt gezien, normaal vind ik in de zomer hier 's morgens met moeite saturnus) krijg ik waarschijnlijk dezelfde kick als wanneer iemand anders met zijn 50cm een sterretje van mag. 20 op zijn ccd beelden ziet. Ik denk dat we beiden evenveel lol hebben ...Het belangrijkste is dus dat je er plezier aan hebt denk ik ...

groetjes,

Gino

ps. en niet enkel "kijken" kan leuk zijn he ... ook een programmaatje schrijven met Mr. Meeus zijn boek in de hand kan heel ontspannend zijn ...

Als ik de kunstgrepen zie dat men soms loslaat op foto's, moet ik altijd denken aan devolgende mop: Een dokter komt binnen op de kamer van zijn patiënt en zegt tevreden. :."Je mag weer naar huis, op de röntgenfoto heb ik een breuk vastgesteld van uw scheenbeen, gelukkig heb ik dat kunnen wegwerken met Photoshop....". Pas op, ik kan best genieten van de mooie foto's hoor !

Wim Stengée

Dat is nu juist de reden dat ik niet fotografeer. Voor telt het onder de sterrenhemel staan. Ik heb ooit eens een scotch mount gemaakt om mee te fotograferen. Ik heb het enkele keren gedaan en met leuk resultaat, maar daarna eigenlijk nooit meer. Ik vind er niks aan om daar zomaar te staan.

Jan

Mijn opinie omtrent deze hele discussie : ... zinloos !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! Net of het iets uit zal maken dat de ene visueel aan sterrenkunde doet, en de andere digitaal ! Het ene is niet beter of zaligmakender dan het ander. Je doet wat je het liefst doet, en daar alleen gaat het hem om. Mijne heren, het is maar een hobby, en een verdomd interessante, op welke manier dan ook !!!!!

Greetz

Manu

Het is toch niet zinloos om over opinies te praten? Dat kan zelfs heel leerzaam zijn. Ik vond dit een hele nette discussie, waarbij juist iedereen in zijn waarde werd gelaten.

Jan

Inderdaad het lijkt wel een tendens te zijn in de deep-sky tak... Men begint met een 11-je, maar men schakelt al rap over naar een 20cm dob-newt, om deze dan weer door te verkopen voor de aanschaf van een grote Dobson groter 30 cm...en dan... om de deepsky-objecten nog beter te kunnen waarnemen =astrofotografie !! Maar toch denk ik (ik ben er eigenlijk van overtuigt) dat de meeste mensen nog altijd visueel waarnemen(als was het maar omdat astrofotografie zo'n investering eist!), alleen hoor je er niet van! Ze nemen ofwel geen notities/tekeningen ofwel houden ze deze voor zich. Een astrofotograaf daarentegen is anders, zie de veelvuldige mailtjes op deze lijst met als titel: "Foto genomen van ...", "Heb dezelfde herwerkt...", "Heb hem nog eens herbewerkt...". En ik denk dat door de afwezigheid van waarnemingsverslagen/tekeningen en de overvloed aan fotomeldingen men tot een vertekend beeld komt. Maw de doorsnee amateur doet meer aan visuele waarnemingen, dan aan fotografische. Zelf betrap ik er mij mezelf ook op dat ik te weinig op schrijf/teken (ik heb bijvoorbeeld deze maand geen waarnemingen doorgestuurd naar Distant Targents). Trouwens DT heeft toch als opzet om de visuele waarnemingen van de deepskyers te bundelen. En ik weet van de redactie dat ze alsmaar moeite hebben om aan waarnemingsverslagen te komen. Daar zit volgens mij het probleem. En wat die reclame betreft om juist nog variabelen te kijken, mag van mijn part... iedereen wil natuurlijk zijn tak/hoby een beetje promoten, misschien doen wij, deepskyers, dat te weinig. (hetzelfde hebben we toch ook gezien met de zon, de laatste 2 jaar zijn we overspoeld geweest met mails dat we naar de zon moesten kijken. En dat mag, want er was dan ook veel te zien!) En eigenlijk is de onderstaande mail toch ook 1 grote aanmoediging... (Regean, was een goed initiatief).

Wim Stengée

M111, Deep-Sky

Ja dat is het, we moeten meer naar buiten komen met onze waarnemingsverslagen. Niet iedereen heeft er 6 cijfers voor over om te kunnen "deep-sky"-fotograferen. Ik prijs diegene wel gelukkig die het wel financieel aankunnen.(en het er voor over hebben)

E.Vande Velde

Beste Deep-Skyers en anderen,
ik denk ik moet ook antwoorden op deze Thread. Ik ben al meer dan twintig jaar aan het visueel waarnemen, soms meer en soms minder in al deze tijd. Ik had in al die tijd ook heel wat interesse in astrofotografie, maar heb het nooit ver gehaald en heb mij in de laatste twee jaar dan ook mijn droom vervuld, een fatsoenlijke montering in een

sterrenwacht met een uitstekende kijker erop en alles gestuurd met de computer om CCD opnames te kunnen maken (dat is tenminste het eenvoudigste in het lichtvervulde België). Ik had het ervoor over. De kijker is ook uitstekend voor visueel waarnemen en dus blijf ik dat zeker verder doen, alleen of met de anderen leden van onze vereniging en jullie zullen er mijn verslagen in DT of Heelal kunnen lezen en misschien het een of ander object ook gaan waarnemen. Ik ben eens met de anderen dat van veele waarnemers niets te horen (lezen) is vanwege hun waarnemingen. Zij blijven anonym. Wij trachten met DT deze waarnemers een beetje uit hun hol te lokken en antemoedigen dat zij iets voor de waarnemingsrubrieken van DT schrijven. Dat is er soms erg moeilijk (DT heeft altijd te kampen met niet voldoende bijdragen, dat het op tijd in jullie bus kan komen). Maar alleen de waarnemingen zouden niet al te veel presteeren zonder het een of ander foto van de objecten. Dus moeten ook astrofotografen bestaan. Als verantwoordelijke voor de objecten van het seizoen in DT ben ik ook afhankelijk van jullie waarnemingen en dergelijke. Voor de volgende nummer kreeg ik uitzonderlijk weinig reactie. Aan het weer was het zeker niet gelegen, want de zomer was uitstekend en ikzelf kon toch meerdere nachten waarnemen. Dus voor diegene die de ODS waargenomen hebben het is nog niet te laat (ook al is de deadline overschreden) om de waarnemingen binnen te sturen. Het moet wel de volgende dagen gebeuren. Doen dus.

Groeten, Josch

IC 5146 en M15 (op volgende pagina)
Opnames : Josch Hambsch

